

Хмельницький національний університет
Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Кафедра психології та педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Другий (магістерський)
Освітній рівень

«Міжособистісна сумісність пари як чинник гармонійних
сімейних стосунків»
Назва теми

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність – 053 Психологія
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма освітньо-професійна програма «Психологія»

16039

Номер індивідуального навчального плану студента

Виконав(ла): студент(ка) II курсу, група ПІм-20-1 _____ Балукова А. І.
Підпис Ініціали, прізвище

Керівник: доктор психологічних наук, професор _____ Потапчук Є. М.
Науковий ступінь, вчене звання Підпис Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

До захисту допускаю:

Зав. кафедри психології та педагогіки

Доктор психологічних наук, професор

_____ Є. М. Потапчук
Підпис Ініціали, прізвище

_____ 20 ____ р.

Міжособистісна сумісність пари як чинник гармонійних
сімейних стосунків

Балукова Анастасія Ігорівна

Ключові слова: молодь, гармонійне шлюбне партнерство, сімейні стосунки, міжособистісна сумісність, складові та ознаки міжособистісної сумісності, шлюбні партнери.

Об'єкт дослідження: сімейні стосунки шлюбних партнерів.

Предмет дослідження: складові та ознаки міжособистісної сумісності пари як чинник гармонійних сімейних стосунків.

За результатами дослідження визначено основні поняття міжособистісної сумісності пари, обґрунтовано визначальні чинники та ознаки гармонійного шлюбного партнерства, проаналізовано та уточнено провідні складові міжособистісної сумісності, емпірично досліджено складові та ознаки міжособистісної сумісності, розроблено практичні рекомендації молоді щодо вибору шлюбного партнера.

Практичне значення дослідження: полягає в тому, що розроблені практичні рекомендації можна використовувати молодим людям для пошуку та вибору партнера на дошлюбному етапі. Висвітлені теоретичні та емпіричні висновки можуть бути використані при здійсненні психологічного консультування потенційних та реальних шлюбних партнерів а також у процесі підготовки студентів-психологів до професійної діяльності у таких навчальних дисциплінах: «Психологія сім'ї», «Соціальна психологія», «Психологічне консультування», «Психологія особистості».

ВСТУП

Актуальність теми: Створення гармонійних, стабільних та благополучних подружніх стосунків є однією з найбільш важливих та значимих проблем у сучасній сімейній психології. Згідно зі статистичними даними за 2020 рік кількість розлучень зросла на 1,8% і як зазначають більше 30% опитаних пар одним з найбільш поширених мотивів виникнення розлучень є несумісність характерів партнерів, але таке визначення даній проблемі має прихований зміст, який можна розкрити через поняття «міжособистісна сумісність».

Проблема міжособистісної сумісності сімейної пари набуває значної актуальності тому, що розбіжність в індивідуально-психологічних характеристиках пари у подальшому може призвести до негативних та болючих наслідків в подружніх стосунках: поява емоційної байдужості, поява адюльтера, фінансове, господарсько-побутове, сексуальне непорозуміння, погане ставлення до членів сім'ї та в крайньому випадку навіть розлучення. Саме тому міжособистісна сумісність пари виступає фундаментальним чинником, який і визначає подальший розвиток сім'ї.

Інтерес до вивчення проблеми міжособистісної сумісності партнерів виявляють науковці з різноманітних сфер наукових знань, передусім психології, філософії, педагогіки, соціології, але варто зауважити, що існує певна поверховість вивчення даної проблеми. Звертаючись до соціологічних досліджень, ми можемо сформулювати таке визначення сумісності – це найкраще поєднання якостей та рис особистостей, які дозволяють їм успішно досягнути спільної мети.

Дослідженням особливостей дошлюбних стосунків займалися такі вчені: (Л. Бурлачук, Є. Потапчук, В. Сатир, Л. Шнейдер), дослідження категорій сімейної взаємодії розглянуто в роботах таких дослідників: (Т. Андреева, О. Карбанова, Л. Бучинська), проблему особливостей задоволення подружніми стосунками, міжособистісного сприйняття один одного подружжям, сумісності

партнерів ґрунтовно продемонстровано у роботах: (Ю. Альшиної, В. Сисенко, М. Обозова, А. Обозової, Є. Потапчук, Є. Погодіна, Р. Федоренко).

Отже, вивчення проблеми міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних подружніх стосунків є актуальною на сучасному етапі розвитку психологічної науки.

Об'єкт дослідження: сімейні стосунки шлюбних партнерів.

Предмет дослідження: складові та ознаки міжособистісної сумісності пари як чинник гармонійних сімейних стосунків.

Мета дослідження: теоретично й емпірично обґрунтувати складові та ознаки міжособистісної сумісності пари, які сприяють гармонійному шлюбному партнерству.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз понять «сімейні стосунки», «гармонійне шлюбне партнерство» та чинники, від яких вони залежать.
2. Визначити сутність, складові та ознаки міжособистісної сумісності пари.
3. Емпірично дослідити складові та ознаки міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних сімейних стосунків.
4. Розробити практичні рекомендації молоді щодо пошуку партнера на дошлюбному етапі.

Гіпотеза дослідження: гармонійні сімейні стосунки шлюбних партнерів детермінуються низкою чинників, серед яких особлива роль належить міжособистісній сумісності пари. Якщо у подружжя високий рівень співпадіння шлюбних потенціалів, то це сприяє гармонійному шлюбному партнерству.

Методи дослідження: у роботі було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження: *теоретичні методи* (аналіз літературних джерел, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація); *емпіричні методи* («Діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером (ДШПО), автор Є. Потапчук, «Емоційна взаємодія подружжя», автори Є. Потапчук, О. Посвістак, опитувальник «Рольові очікування та

прагнення у шлюбі» А. Волкова, Т. Трапезнікова, формула трохантерного індексу для вияву статевої конституції, методика для виявлення емоційного дисбалансу в парі Д. Деліс).

Практичне значення дослідження: полягає в тому, що розроблені практичні рекомендації можна використовувати молодим людям для пошуку та вибору партнера на дошлюбному етапі. Висвітлені теоретичні та емпіричні висновки можуть бути використані при здійсненні психологічного консультування потенційних та реальних шлюбних партнерів а також у процесі підготовки студентів-психологів до професійної діяльності у таких навчальних дисциплінах: «Психологія сім'ї», «Соціальна психологія», «Психологічне консультування», «Психологія особистості».

База дослідження: в дослідженні брали участь 45 пар віком від 18-55 років.

Апробація результатів дослідження: надруковано фахову статтю «Чинники міжособистісної сумісності майбутніх шлюбних партнерів», яка опублікована у науковому журналі з соціології та психології «Габітус» (липень 2021 рік), надруковано тези «Ознаки гармонійних шлюбних стосунків» у збірнику наукових праць «Професійний розвиток та становлення особистості сучасного фахівця в умовах освітнього простору» Хмельницький національний університет (листопад 2021 рік).

Структура роботи: магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання.

РОЗДІЛ 1

МІЖОСОБИСТІСНА СУМІСНІСТЬ ПАРИ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1 Наукові підходи до вивчення поняття «сімейні стосунки» та «гармонійне шлюбне партнерство»

Сімейні стосунки – це складний та багатогранний феномен, який довгий час привертає увагу багатьох дослідників. Р. Федоренко вважає, що: «...сімейні стосунки – це складна психічна реальність, що включає як міфологічні, так і сучасні рівні свідомості, а також індивідуальні, колективні, онтогенетичні, соціогенетичні та філогенетичні передумови» [1, с.7].

Тому нам вкрай важливо проаналізувати наукові підходи для вивчення особливостей сімейних стосунків на різних етапах становлення психології сім'ї.

Автор психології сімейних стосунків Л. Шнейдер виокремлює такі підходи в дослідженні сімейних стосунків: еволюціонізм, функціоналізм, біологізм, емпіризм, сцієнтизм. Розглянемо кожен підхід детальніше.

Першим науковим підходом у дослідженні сімейних стосунків є еволюційний підхід. Основні представники даного підходу: І. Баховен, Дж. Мак-Леннан, Дж. Леббок, І. Колер, М. Ковалевський, Л. Морган. Головний внесок у вивченні сімейних стосунків належить швейцарському історику І. Баховену, який в 1861 році опублікував книгу «Материнське право».

Характерними особливостями даного підходу є такі центральні принципи:

- у більшості народів сімейне походження по матері має перевагу над походженням по батькові;
- на початковому етапі статеві зв'язки домінують вільні подружні стосунки;
- розвиток шлюбно-сімейних стосунків крок за кроком лімітував свободу статевого життя;

- розвиток шлюбу поступово переходить від групового до індивідуального [2-7].

Автори зазначеної теорії вивчаючи сімейні стосунки змогли висвітлити особливості шлюбних та незаконних стосунків і продемонструвати взаємозв'язок культурного середовища та традиційних уявлень.

Наступним науковим підходом, який висвітлює особливості сімейних стосунків є функціональний (Є. Вестермарк, Є. Дюркгейм, У. Огробн). Згідно з ним сімейні стосунки залежать від ведення способу життя родини, сімейного устрою, що спричинені соціокультурними функціями сім'ї. Згаданий підхід підтверджує подружні стосунки лише в тому випадку, якщо у жінки з'являється вагітність і народжується дитина. Варто зазначити, що науковці цього напрямку велику увагу приділяють дослідженню таких проблемних питань як особливості згуртованості сім'ї, особливості появи у членів сім'ї сімейних ролей та взаємозалежність розлучення партнерів і самогубства. Саме функціоналісти підкреслюють вплив урбанізації на зміну сім'ї та сімейних функцій, а також саме їм належить дослідження материнства і батьківства [2-7].

Третім підходом у вивченні сімейних стосунків є етологічний підхід. Яскравим представником даного підходу є Ч. Дарвін, який у 1873 році опублікував свою книгу «Походження людини і статевий відбір». Представники даного підходу заперечують наявність неупорядкованих статевих відносин як первинну форму подружніх стосунків. Аналізуючи етологічний підхід ми можемо виокремити чотири системи шлюбних стосунків, кожен з яких характеризується своїми особливостями: груповий шлюб, полігінія, поліандрія і моногамія. Дослідники даного наукового підходу встановили, що моногамія не є абсолютно правильною формою сімейних стосунків з точки зору природного добору [2-5; 78].

Черговим науковим підходом наукові виділяють емпіричний, згідно з яким сім'я – це невелика соціальна група, яка характеризується своєю історією зародження, функціонуванням та розпадом. Прихильники даного підходу вважають, що основою сімейних стосунків є емоційна близькість партнерів, їх

потреби та бажання. Одним із представників емпіричного підходу є Ле Пле, який вважав, що стабільність сім'ї і період зміни поколінь досягається за рахунок прагнення до солідарності і згуртованості. Науковець відзначав нестійкий характер сімейних стосунків, які опинилися під тиском індустріалізації й урбанізації [2-5; 78].

Ще один підхід, який варто розглянути з метою вивчення сімейних стосунків – сцієнтизм або науковий підхід (У. Джемс, Ч. Кулі, У. Томас, Ф. Знанецький, Ж. Піаже, З. Фрейд). Представники наукового підходу описують сімейні стосунки з погляду взаємозалежності особистості і суспільства. Варто підкреслити, що ключовими положеннями даного підходу є міжособистісні стосунки, «Я» та «Інший», особливості близьких стосунків і сім'я, яка розглядається з позиції злагодженості взаємодії особистостей [2-6].

Соціально-екологічна теорія є останньою у дослідженні сімейних стосунків, яку запропонував американський психолог У. Бронфенбреннер. Дана теорія розглядає сімейні стосунки як головне мікросередовище розвитку та систему, яка знаходиться у взаємозалежності з іншими громадськими системами. Автор теорії вважає, що сімейні стосунки варто вивчати в соціальному, економічному та політичному аспектах, адже зміни в соціальному середовищі значно впливають на життя партнерів. Соціально – екологічна теорія розглядає сімейні стосунки за допомогою таких понять: сумісність, симбіоз, пристосування, природний відбір [5-7; 78].

Наведені підходи є важливими для розуміння суті виникнення та розвитку сімейних стосунків. Ми більше орієнтуємося на емпіричний підхід, на нашу думку, даний підхід найбільш вдало описує особливості сімейних стосунків з позиції емоційної близькості партнерів, яка є однією із найважливіших складових міцних, гармонійних та довготривалих стосунків з партнером, а також однією з ознак міжособистісної сумісності партнерів.

Створення благополучної та гармонійної сім'ї є важливим та відповідальним етапом в житті кожної людини. І тому нам вкрай важливо розглянути поняття «гармонійне шлюбне партнерство».

Відповідно до нинішніх уявлень поняття гармонія розглядається як об'єднання, взаємна узгодженість, відповідність певних якостей [8].

Психологи вважають, що гармонія формується у процесі виховання та становлення особистості в колективі і включає в себе індивідуально-типологічні особливості людини [9].

Л. Калинич вважає, що найважливішими чинниками гармонійних шлюбних стосунків є почуття кохання, поваги, прив'язаності, відповідальності один за одного, схожість потреб та інтересів партнерів. Дослідник вважає, що саме гармонія подружніх стосунків формує у партнерів відчуття задоволеності від життя, дозволяє їм жити на повну, мати впевненість в особистій приналежності та забезпечує можливість безперервно самовдосконалюватися [10].

О. Чанцева-Коваленко розглядає гармонійні сімейні стосунки, як емпатійно-наповнені подружні взаємостосунки, які детермінуються взаємним задоволенням щодо розподілу шлюбно-сімейних ролей, відповідністю образу сім'ї, а також забезпечення кожному члену шлюбних стосунків можливості безперервно розвиватися та самовдосконалюватися [11-12].

Дослідниця виділяє такі чинники, які впливають на гармонійність шлюбного партнерства: здатність партнерів до самоаналізу, адже за допомогою рефлексії у пари з'являється можливість побачити та проаналізувати наявні та приховані проблемні ситуації, а також виробити єдину стратегію вирішення цих проблем; сумісність партнерів, яка полягає в схожості сімейних цінностей, інтересів, ціннісних орієнтацій, характерів; прийняття на себе відповідальності кожного партнера; мотивація до вступу в шлюб, яка є значним чинником впливу на гармонійність подружніх стосунків; схожість батьківської моделі сім'ї партнерів, адже ймовірність гармонійного шлюбного партнерства буде більш вищою в тому випадку, якщо партнери вийшли зі схожих сімей [11-12].

Н. Троценко вважає, що гармонійні шлюбні стосунки обов'язково включають в себе наявність соціальної зрілості кожного партнера, емоційно-чуттєву сторону партнерів, ступінь симпатії один до одного, здатність

фінансово забезпечити родину, відповідальність та активна соціальна позиція подружжя [80].

О. Столярчук пише про те, що від гармонійності шлюбно-сімейних стосунків залежить рівень відчуття задоволеності не лише подружнім життям, але й життям взагалі. Дослідниця виділяє чинники, які суттєво впливають на гармонію сімейних стосунків: вік для одруження, приятелювання до шлюбу, тривалість періоду дошлюбного спілкування від одного до трьох років, подібні риси характеру, існування спільних товаришів, а також рольова узгодженість [13].

Т. Можаровська і А. Фещенко вважають, що кохання одного з партнерів і повага іншого утворює гармонійне шлюбне партнерство [14].

Н. Чалова вважає, що гармонійні сімейні стосунки відзначається подальшими особливостями: чітко розкриті подружні правила, визначення головного в сім'ї та розуміння поколінь [81].

О. Матласевич розглядає гармонійні шлюбні стосунки як можливість задовольняти потреби кожного партнера на визначених науковцем рівнях: соціальний, емоційний та сексуальний рівні, а також уміння задовольнити потреби та очікування кожного партнера [15].

М. Сидоркіна вважає, що сім'ї демократичного типу мають більш гармонійні шлюбні стосунки, дослідниця обґрунтовує це тим, що саме демократичний стиль забезпечує парі взаємний розподіл сімейних обов'язків та ролей, взаємну повагу та відповідальність. На думку М. Сидоркіної парам з гармонійними шлюбними стосунками притаманні такі ознаки: низький рівень конфліктності, домовленість між партнерами, взаєморозуміння та взаємоповага, сімейна згуртованість та гнучкість, відсутність конкуренції, діалогічне спілкування та найголовніше це отримання задоволення від шлюбу. Також, дослідниця вважає, що лише за умови гармонійного шлюбного партнерства партнери можуть зростати та постійно самовдосконалюватися [16].

Психологи вважають, що гармонійне шлюбне партнерство – це емпатійно-наповнені шлюбні взаємостосунки партнерів, які відзначаються

особливою узгодженістю розподілу сімейних ролей та обов'язків і мають на меті розвиток кожного з подружжя. Основними чинниками, які забезпечують гармонію шлюбних стосунків психологи вбачають міжособистісну сумісність партнерів, симпатію, сексуальну прив'язаність, кохання, емоційну близькість та прийняття відповідальності, а основною ознакою гармонійного шлюбного партнерства є особиста незалежність партнерів [17].

О. Олійник вважає, що важливим чинником гармонійного шлюбного партнерства є правильно організоване сімейне дозвілля, яке допомагає подружжю створити сприятливий психологічний клімат у взаємостосунках і забезпечує утворення позитивних емоційних взаємин, сприяє усесторонньому розвитку подружжя, відновленню сімейних традицій та звичаїв, а також розширює коло інтересів пари, що сприяє цікавому проведенню дозвілля [18].

Дослідники вважають, що головним чинником міцних та гармонійних шлюбних стосунків є психологічна готовність молодих людей до створення сім'ї, яка включає в себе наступні фактори: розуміння молоді поняття «сім'я», реальні очікування партнерів від сімейного життя, прийняття на себе відповідальності та сімейних обов'язків [82].

І. Мезеря вважає, що для того, щоб шлюбні стосунки були гармонійними партнери повинні володіти певними рисами та якостями: чоловічі риси, які забезпечують гармонійне шлюбне партнерство (здатність брати на себе відповідальність, уміння вести за собою і отримувати від цього задоволення, висока самооцінка, вміння потурбуватися про рівність в комунікації з партнером); жіночі риси, які сприяють гармонійним стосункам (вміння надавати емоційну підтримку, здатність давати мудрі поради, допомагати іншим та відсутність суперництва з чоловіком) [19].

А. Чорновол-Ткаченко розглядає гармонійне шлюбне партнерство, як місце де кожен може задовольнити свої основні потреби, почувати себе захищеним, а також надавати один одному емоційну та моральну підтримку, таким чином у стосунках пари виробляється свій «психологічний імунітет» до різних несприятливих подій, які партнери можуть самотійно вирішити [20].

Психологи вважають, що гармонійні шлюбні стосунки формуються на основі самопізнання та самовдосконалення партнерів, ми погоджуємося з тим, що чим краще партнери пізнали себе, свої цінності та бажання, тим легше їм буде обрати шлюбного партнера та побудувати гармонійні стосунки [21].

Р. Чіп вважає, що гармонійні шлюбні стосунки формують відчуття спокою та щастя, в стосунках пари простежується сприятливий психологічний клімат, високий рівень культури, переважання духових цінностей над матеріальними, усвідомлення труднощів, а також бажання і готовність їх спільно вирішувати [22].

Проаналізувавши дослідження багатьох науковців, ми визначили, що гармонійне шлюбне партнерство – це добре розвинуті взаємостосунки партнерів, які відзначаються особливою узгодженістю розподілу сімейних ролей та обов'язків і мають на меті розвиток кожного з подружжя. Ми вважаємо, що основні чинники, які сприяють гармонійним сімейним стосункам пари є: мотивація до вступу у шлюб, міжособистісна сумісність партнерів, емоційна підтримка, кохання.

На нашу думку, основними ознаками гармонійного шлюбного партнерства є: взаємоповага, взаємопідтримка, взаємодовіра, чесність, відсутність емоційної та сексуальної байдужості, вміння турбуватися про свого партнера та брати на себе відповідальність, відсутність деструктивних конфліктів, а також наявність особистого простору та можливості саморозвиватися [23].

Таким чином, ми вважаємо, що саме вищезазначені нами ознаки гармонійного шлюбного партнерства забезпечать не лише подружжю успішний та щасливий шлюб, але й можливість постійно саморозвиватися та вдосконалюватися.

Зважаючи на вище сказане, ми проаналізували, що в психологічній літературі є безліч підходів до розуміння і вивчення поняття «сімейні стосунки» та велика кількість теоретичних досліджень, щодо поняття «гармонійне шлюбне партнерство». У наступному підпункті ми детально

розглянемо методологічні основи дослідження міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних сімейних стосунків.

1.2 Методологічні основи дослідження міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних сімейних стосунків

За результатами аналізу науково-психологічної літератури [24-27] ми виділили ряд основних принципів, які, на нашу думку, варто врахувати при дослідженні особливостей міжособистісної сумісності партнерів. Насамперед ми можемо виділити: принцип об'єктивності психологічного дослідження; принцип багатомірного та багаторівневого існування предмета дослідження; принцип дослідження психологічних явищ у їхньому розвитку; принцип творчої самодіяльності та ін. Якщо виділяти ряд спеціальних принципів для дослідження проблеми міжособистісної сумісності шлюбних партнерів, то ми можемо взяти до уваги такі важливі принципи: принцип об'єктивності, принцип професійної компетентності; принцип не нанесення шкоди тим, хто приймає участь у дослідженні; принцип безпристрасності; принцип конфіденційності; принцип добровільності.

Для розкриття логічної послідовності наших дій у процесі реалізації наукового дослідження з'явилася необхідність обґрунтування методологічних засад дослідження проблемних питань міжособистісної сумісності шлюбних партнерів, яка б представляла весь комплекс прийомів дослідження та способів пізнання предмета дослідження. Аби дослідження проблеми міжособистісної сумісності являло собою закінчений цикл, ми зважаючи на рекомендації щодо цього різноманітних науковців [27-29], вирішили влаштувати його у 4 етапи. Зміст етапів нашого дослідження та їх довготривалість подано у таблиці 1.1. Тривалість етапів дослідження обумовлюється змістом та складністю заходів, які заплановано провести на кожному з них.

Таблиця 1.1 – Етапи дослідження проблеми міжособистісної сумісності пари, як чинника гармонійних сімейних стосунків.

Етапи дослідження	Зміст етапів дослідження	Тривалість етапів
Перший етап	Вибір психологічних засад міжособистісної сумісності пари як предмета дослідження та первинний аналіз їх сутності	2020 рр.
Другий етап	Теоретичне дослідження міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних сімейних стосунків	2020 рр.
Третій етап	Емпіричне дослідження міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних сімейних стосунків	2021 рр.
Четвертий етап	Аналіз, тлумачення та змістове представлення результатів теоретичного й емпіричного дослідження проблеми міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних сімейних стосунків.	2021 р.

Не дивлячись на те, що дослідженню особливостей сімейних стосунків присвячено досить багато науково-психологічної літератури вітчизняних та зарубіжних психологів, методологія дослідження саме міжособистісної сумісності пари залишається опрацьованою недостатньо повно. Ми вважаємо, що це може бути пов'язано з тим, що на даний момент розвиток такої науки як сімейна психологія знаходиться тільки на етапі процвітання і саме проблематика міжособистісної сумісності пари знаходиться на етапі дослідження, і тому ми вважаємо, доречним розглянути найбільш відомі методи та методики діагностики особливостей міжособистісної сумісності пари

Ми обрали на нашу думку найбільш доцільні основні та допоміжні методи психологічного дослідження, які зможуть охарактеризувати

міжособистісну сумісність пари. До таких методів ввійшли: спостереження, експеримент, бесіда, біографічний метод, аналіз продуктів діяльності, опитувальники.

Розглянемо кожен метод детальніше та визначимо як кожний з них може нам допомогти у визначенні міжособистісної сумісності пари.

Р. Павелків вважає, що: «... спостереження – це цілеспрямований процес фіксування досліджуваних явищ з метою їх наступного аналізу й використання для потреб практичної діяльності» [30, с.36].

Даний метод часто використовують у психологічних дослідженнях, тому і ми вважаємо, що спостереження можна використати задля визначення міжособистісної сумісності пари. Оскільки, об'єктом спостереження виступає поведінка особистості в різних ситуаціях і в цей час проявляються усі усвідомлювані та неусвідомлювані установки, переконання, прагнення, переживання, тому спостерігаючи за особливостями поведінки та взаємодії партнерів, за характером спілкування між парою, способами взаємодії у конфліктних ситуаціях, ми можемо визначити і спрогнозувати особливості міжособистісної сумісності пари, адже під час взаємодії пари проявляють різні емоції, вольові якості, риси характеру та особливості темпераменту. Тому правильно організоване спостереження за поведінкою пари дозволяє з високою вірогідністю робити висновки хоча б про одну зі складових їх міжособистісної сумісності [30-36].

Наступним методом визначення міжособистісної сумісності пари ми визначили експеримент. Проаналізувавши різні визначення поняття «експеримент» для дослідження міжособистісної сумісності пари найбільш доцільним ми вважаємо таке визначення, що експеримент – це випробування, перевірка досліджуваних явищ в спеціально створених або реальних умовах. Особливість даного методу зводиться до того, що психолог чи пара самостійно створюють умови для дослідження певного явища. До прикладу, аби перевірити господарську чи матеріально-фінансову складову міжособистісної сумісності ми можемо запропонувати парі дошлюбний експеримент: разом

закупитися в магазині чи зробити ремонт. Таким чином, ми маємо можливість визначити особливості взаємодії партнерів [31; 33; 37].

Наступним не менш важливим методом дослідження міжособистісної сумісності пари є бесіда. Автор навчального посібника з конфліктологічного консультування З. Крижановська пише: «...бесіда, з одного боку, – це метод одержання даних на основі вербальної комунікації, з іншого боку – він є і діагностичним, бо дозволяє отримати інформацію про внутрішні процеси, суб'єктивні переживання й особливості поведження людини, які не можуть бути виявлені за допомогою об'єктивних, формалізованих методів» [38, с.9].

Здійснюючи консультативну бесіду з парою психолог може допомогти парі краще пізнати якості та риси характеру один одного, виявити можливі труднощі, які пов'язані із комунікацією в парі, обговорити соціальні установки та ціннісні орієнтації, інтереси, мотиви вступу у шлюб та очікування партнерів від спільного майбутнього сімейного проживання. Таким чином, реалізуючи консультативну бесіду з парою у нас з'являється можливість визначити та спрогнозувати рівень міжособистісної сумісності партнерів [37-38].

Аналіз продуктів діяльності – це метод психологічного дослідження, який спрямований на збирання та розуміння продуктів діяльності людини. За допомогою даного методу ми можемо визначити особливості внутрішнього світу особистості, оскільки в роботах людини чи пари відображаються її знання, вміння, навички, характер, рівень розвитку інтелекту, риси особистості, збідності, мотивації, саморегуляції, емоційний стан. До прикладу, ми можемо запропонувати парі зробити виріб і під час його виконання ми можемо спостерігати за ними, за їх спілкуванням, взаємодією, як легко вони йдуть на контакт, чи знаходять компроміс, чи вміють домовлятися. Таким чином аналізуючи витвір та спостерігаючи за парою ми можемо спрогнозувати особливості подальшої взаємодії та сумісності пари [39].

Окрім вище зазначених методів, важливу роль відіграють опитувальники та тести за допомогою яких психолог може швидко та якнайкраще здійснити діагностику міжособистісної сумісності пари.

Діагностику ознак та складових міжособистісної сумісності пари ми можемо реалізувати за допомогою таких психодіагностичних методик: опитувальник «Інтереси-дозвілля» Т. Трапезнікової, самоактуалізаційний тест «САТ» Ю. Алешина, Л. Гозман, Е. Дубовська; визначення типу темпераменту Айзенка, тест ММРІ, методика на виявлення психологічної сумісності в подружжі Ю. Решетняк. Детально розглянемо кожну з цих методик.

Опитувальник «Інтереси-дозвілля» Т. Трапезнікової. Дана методика дозволяє визначити інтереси пари та ступінь їх порозуміння у формі проведення відпочинку. Опитувальник містить 42 вида та форм проведення відпочинку. Зі списку зазначених форм дозвілля партнер обирає 10 способів найбільш прийнятних для нього та 10 – для свого партнера, водночас розподіляючи їх у порядку зростання. У такий спосіб ми можемо з'ясувати співвідношення інтересів партнерів та міру їх згоди у формі проведення відпочинку [40].

Методика «Ціннісні орієнтації», автор М. Рокич. Система цінностей визначає світогляд особистості та її відношення до себе, навколишнього світу та інших людей. М. Рокич розділяє систему цінностей на дві підгрупи: термінальні цінності – це життєві цінності: щастя, радість, внутрішня гармонія, любов, дружба, сім'я, надійність та інструментальні цінності, які полягають в тому, аби допомогти особистості досягти своєї мети. Досліджуваному пропонується список цінностей, які необхідно проранжувати в порядку значимості, від найбільш значимої до найменш важливої. Аналізуючи відповіді респондента психолог може виділити, які саме цінності притаманні особистості: комунікативні, професійні, етичні чи альтруїстичні. Таким чином, використовуючи дану методику психолог може проаналізувати систему цінностей партнерів та визначити їх перспективи на подальше сімейне життя [41].

Визначення типу темпераменту за методикою Г. Айзенка. Методика призначена для виявлення індивідуально-типологічних характеристик особистості та дослідження таких компонентів як нейротизм, екстраверсія –

інтроверсія і психотизм. Нині дана методика використовується для визначення типу темпераменту. Опитувальник складається з 57 запитань, перші 24 запитання характеризують екстраверсію – інтроверсію, другі 24 запитання визначають стабільність – нестабільність і завершальні 9 запитань оцінюють щирість досліджуваного [42-44].

Автор книги «Психологія сімейного життя» В. Кравець підкреслює, що відмінності в типі темпераменту пари значно впливають на особливості їх взаємодії, тому психологам доцільно використовувати вищезазначену методику для прогнозування особливостей сімейних стосунків. За дослідженнями В. Кравця найкраще між собою поєднуються такі типи темпераменту: холерик і флегматик, сангвінік і меланхолік; флегматик і сангвінік; дещо складніше поєднуються такі типи темпераменту: холерик і меланхолік, меланхолік і флегматик, двоє меланхоліків [45].

Тест MMPI, багатофакторний опитувальник особистості, автори американські психологи С. Хатуей та Дж.Мак-Кінлі у 1940 році. Даний тест доцільно використовувати для діагностики індивідуально-типологічних особливостей особистості, дослідити характерний стиль та спосіб поведінки і спілкування особистості у вирішальних ситуаціях, виявити основні риси та типи характеру [44].

Тест самоактуалізації (САТ) Ю. Алешина, Л. Гозман, Е. Дубовська. Методика налічує 126 питань та дозволяє визначити показники за такими шкалами: ціннісні орієнтації, креативність прийняття агресії пізнавальні потреби, гнучкість поведінки, самоповага, самоприйняття, підтримка [44-45].

Для психологічного дослідження складових міжособистісної сумісності пари була розроблена і впроваджена програма емпіричного дослідження. До дослідження заплановано залучити 45 пар віком від 18 до 55 років, які перебувають у стосунках більше року. При цьому враховуються показники за віковими, гендерними та психологічними ознаками (інтроверсія-екстраверсія, характер та ін.).

Відповідно до мети і завдань нашого емпіричного дослідження нами були підбрані такі психологічні методики для дослідження складових міжособистісної сумісності пари: «Діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером» (ДШПО), автор Є. Потапчук, «Емоційна взаємодія подружжя» автори Є. Потапчук, О. Посвістак, опитувальник «Рольові очікування та прагнення у шлюбі» А. Волкова, Т. Трапезнікова, метод вияву статевої конституції трохантерний індекс та методика на визначення емоційного дисбалансу в емоційних стосунках за (Д. Деліс). Розглянемо кожну з методик детальніше.

1. «Діагностика шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності з партнером» (ДШПО), автор Є. Потапчук.

Дана методика спрямована на визначення комплексу існуючих можливостей, ознак особистості, які в майбутньому можуть значно вплинути на гармонію та сутність подружнього життя. Дана методика допомагає нам визначити:

- привабливі та непривабливі риси особистості, які спроможні позначитися на подружньому житті;
- розкрити взаємні очікування партнерів їх наявним моделям поведінки;
- визначити ймовірність вдалого шлюбного життя за допомогою з'ясування рівня міжособистісної сумісності потенційних чи реальних подружніх партнерів.
- визначити респондентом особливостей самооцінки свого шлюбного потенціалу;
- обопільна оцінка парою свого шлюбного потенціалу.

Результати визначають п'ять рівнів шлюбного потенціалу та міжособистісної сумісності пари.

Методика налічує сім блоків з двадцяти п'яти висловів, які найбільше відображають особливості та ознаки шлюбного партнера. Кожний вислів оцінюється за п'ятибальною шкалою, де 5-повністю подобається; 4 – у

більшості випадків подобається; 3 – у деяких випадків подобається; 2 – у більшості випадків подобається; 1 – повністю не подобається. Щоб визначити рівень міжособистісної сумісності пари, необхідно додати всі бали за всіма компонентами та ознаками шлюбного потенціалу: 875-735 балів – дуже високий рівень подружньої сумісності та чудові перспективи для гармонійного подружнього життя; 734-595 балів – у пари високий рівень подружньої сумісності та хороші перспективи для гармонійного подружнього життя; 594-455 балів – середній рівень подружньої сумісності, є перспективи для гармонійного шлюбного життя; 454-315 балів – низький рівень міжособистісної сумісності, парі варто звернутися до спеціаліста за допомогою у вирішенні певних проблемних питань; 314-175 балів – дуже низький рівень подружньої сумісності, пара не має перспектив для майбутнього подружнього життя [46].

2. Опитувальник «Емоційна взаємодія подружжя» (ЕВП), автор Є. Потапчук, О. Посвістак.

За допомогою даного опитувальника ми можемо з'ясувати особливості емоційного ставлення партнера один до одного, прояви чутливості, ніжності, виявити сутність емоційної взаємодії партнерів. Опитувальник складається з 66 тверджень, зміст кожного з питань відображає міру того, наскільки партнери можуть сприймати переживання один одного, розуміти чинники виникнення того чи іншого емоційного стану, чи є у партнерів здатність співпереживати один одному, чи можуть вони безумовно приймати один одного, надавати емоційну підтримку та впливати на стан партнера. Кожне твердження можна оцінити такими відповідями: 5 – абсолютно вірно, 4 – у більшості випадків вірно, 3 – у деяких випадках вірно, 2 – у більшості випадків не вірно, 1 – повністю не вірно. Після діагностування за даним опитувальником ми отримуємо результати за трьома блоками: блок чуттєвості, блок емоційного прийняття, блок поведінкових проявів емоційної взаємодії [46; 47].

3. Опитувальник «Рольові очікування та прагнення у шлюбі» (РОП), автори А. Волкова, Т. Трапезнікова.

Методика призначена для виявлення уявлень партнерів про важливість у подружньому житті таких важливих складових, як інтимно-сексуальні стосунки, господарсько-побутове обслуговування, емоційна та моральна допомога, зовнішня чарівність партнера, прийняття на себе ролі батьків, а також професійних інтересів кожного з партнерів. Опитувальник містить 36 тверджень і має чоловічий та жіночий варіанти, кожне твердження відображає певну шкалу, всього їх 7.

- Інтимно-сексуальна шкала розкриває важливість сексуальних стосунків в парі.

- Шкала особистої ідентифікації з партнером виявляє цінності, інтереси, ціннісні орієнтації, формат відпочинку партнерів.

- Господарсько – побутова складова відображає одну із основних функцій сім'ї. В цій шкалі ми можемо визначити ставлення партнера до господарської діяльності, наскільки активно партнер може вирішувати побутові проблеми.

- Батьківсько – виховна шкала розкриває позицію партнерів до батьківських обов'язків та значущість цих обов'язків.

- Шкала соціальної активності показує наскільки значущим для партнера є активна соціальна позиція

- Шкала зовнішньої привабливості відображає вагомість зовнішнього вигляду для партнера [48].

4. Формула трохантерного індексу.

З огляду на те, що в Україні досить мало розроблених методик для вивчення інтимно-сексуальної привабливості пари ми використали формулу трохантерного індексу. Трохантерний індекс – це співвідношення зросту до довжини ноги, іншими словами це показник, який обумовлює тип статевого темпераменту. Аналізуючи різні джерела, ми визначили що незважаючи на стать є три види статевої конституції, а саме сильна, середня і слабка, кожен вид характеризується своїми показниками та характеристиками. Для визначення трохантерного індексу необхідно виміряти відстань від початку

стегна і до стопи, де після, показник зросту розділити на отриманий показник відстані. Таким чином ми можемо дізнатися рівень статевої конституції. Сильна статевая конституція (чоловіки – 1,99-2,00; жінки – 2,01 – 2,05); середня статевая конституція (чоловіки – 1,92 – 1,98; жінки – 1,97 – 2,00); і слабка статевая конституція (чоловіки – 1,85 – 1,91; жінки – 1,88-1,96) [49, 50].

5. Методика на визначення емоційного дисбалансу в емоційних стосунках пари (за Д. Деліс). Методика спрямована на визначення емоційного дисбалансу в стосунках пари, складається з 13 запитань, які дозволяють швидко охарактеризувати наявність чи відсутність емоційного дисбалансу. Якщо партнер позитивно відповів на 5-6 запитань, це означає, що в парі наявний елемент емоційного дисбалансу і чим більше позитивних відповідей, тим більший рівень емоційного дисбалансу в стосунках пари [51].

Сутність вищевказаного зводиться до того, що проведений аналіз літературних джерел дає змогу побачити перелік психодіагностичних методик, які дозволяють нам діагностувати особливості складових та ознак міжособистісної сумісності партнерів. У наступному підпункті ми детально розглянемо сутність, складові та ознаки міжособистісної сумісності пари.

1.3 Сутність, складові та ознаки міжособистісної сумісності пари.

Міжособистісна сумісність пари є однією з найцікавіших та недостатньо досліджених явищ сімейної психології. Від особливостей міжособистісної сумісності пари значною мірою залежить сімейне благополуччя, психологічне здоров'я кожного члена сім'ї, а також рівень задоволеності подружнім життям [52].

Задля вичерпної інтерпретації поняття «міжособистісна сумісність» звернемося до сучасного тлумачного психологічного словника. Відтак В. Шапар розглядає міжособистісну сумісність, як обопільне визнання пари у комунікації і спільній діяльності, яке доповнюється подібністю характерів,

темпераментів, інтересів, мотивів, потреб, ціннісно-орієнтаційних установок. На думку автора сучасного тлумачного психологічного словника основним критерієм міжособистісної сумісності партнерів є насолода від процесу взаємодії. Також, автор наголошує на тому, що міжособистісній сумісності завжди притаманна взаємна симпатія, повага та впевненість один в одному [53].

В. Федан вважає, що на рівень задоволеності партнерством в шлюбі особливо впливає рівень міжособистісної сумісності, адже саме високий рівень сумісності в парі особливо добре сприяє подружній гармонії. Науковець розглядає міжособистісну сумісність, як задоволеність партнерів їх стосунками при свідомому сприйнятті наявних та можливих проблем спільного проживання, а також готовність їх вирішувати [54].

Ми вважаємо, що на міжособистісну сумісність партнерів значно впливають наступні чинники: сумісність темпераментів, інтимно-сексуальні вподобання, інтелектуально-світоглядна спрямованість, єдині переконання стосовно піклування та виховання дітей, емоційна підтримка, ціннісно-орієнтаційна єдність, матеріально-фінансова спільність, взаємодопомога та схожість інтересів [55].

У психологічному словнику автори (В. Синявський, О. Сергеєнкова, Н. Побірченко) розглядають психологічну сумісність якнайбільше поєднання психологічних характеристик взаємодії партнерів, яке проявляється найбільшим прийняттям один одного в діях, вчинках, поглядах, потребах [56].

Автор соціальної психології Н. Волянчук розглядає міжособистісну сумісність, як найбільш вдале поєднання саме індивідуально-психологічних характеристик пари, яке призводить до взаємної сприятливої діяльності та комунікації. Виокремлюють структурну та функціонально-рольову міжособистісну сумісність. Під структурною сумісністю автор розуміє гармонійне співпадіння індивідуально-типологічних особливостей особистості, а функціонально-рольова сумісність полягає у взаємних очікуваннях та потребах під час комунікації та взаємодії. Таким чином, ми можемо

стверджувати, якщо очікування та потреби у партнерів співпадають, то ймовірність гармонійних подружніх стосунків значно підвищується [57].

Є. Погодіна автор навчального посібника «Основи сімейного життя» вважає, що сучасний шлюб перш за все будується за рахунок сумісності партнерів, яка в майбутньому допомагає їм задовольнити свої основні значимі потреби в шлюбі, а саме: потреба в виконанні сімейних ролей; потреба партнерів у спілкуванні, задоволення від спілкування партнери будуть отримувати у тому випадку, якщо відбудеться співпадіння таких характеристик як товариськість чи замкнутість, якщо ці параметри не співпадають, то є ризик виникнення конфліктів; потреба у світоглядній та матеріально-фінансовій сферах. Дослідниця описує міжособистісну сумісність на чотирьох різних рівнях: перший рівень – психофізіологічний, на якому особливо важлива сумісність в сексуальному плані; другий рівень – психологічний, особливостями цього рівня є те, що партнери повинні уміти морально та емоційно підтримати один одного; соціально-психологічний рівень сумісності проявляється в умінні правильно розподіляти та виконувати сімейні функції та ролі для виконання різних видів діяльності; соціокультурний рівень сумісності передбачає відповідність в ціннісних орієнтаціях пари, а також у схожих поглядах на досягнення життєво-важливих цілей. Окрім цього, Є. Погодіна виділяє особливості дошлюбних стосунків, які впливають на міжособистісну сумісність пари: місце і ситуація знайомства, перше враження від партнера, довготривалість зустрічей [58].

Є. Чистяков та Ю. Франчук вважають, що міжособистісна сумісність – це найкраще поєднання рис та якостей партнерів у процесі спільної діяльності і саме поєднання цих якостей забезпечує ефективне виконання будь-якої спільної діяльності. Дослідники вважають, що міжособистісна сумісність є одним з найважливіших чинників, який забезпечує взаєморозуміння між партнерами. [59].

С. Миронець розглядає міжособистісну сумісність як характеристику довготривалої взаємодії між партнерами, в результаті якої, розкриваються такі риси характеру, які не спричиняють між ними суперечок [60].

Ю. Шевчук вважає, що міжособистісна сумісність суттєво впливає на згуртованість в сімейних стосунках і пояснює дане поняття як гармонію, яка проявляється в установках пари, духовних аспектах, характері, а також схоже уявлення пари про шлюб [61].

О. Шамсутдінова розглядає міжособистісну сумісність з двох сторін. З однієї сторони міжособистісна сумісність будується на поєднанні схожих наборів рис характеру, які найбільше забезпечують задоволеність і гармонійність шлюбу. З другої сторони міжособистісна сумісність формується не на схожих рисах характеру, а на здатності партнерів до порозуміння, взаємодопомоги і можливості чути один одного. О. Шамсутдінова вважає, що в першому випадку у пари є можливість побудувати гармонійні і щасливі подружні стосунки, а в другому випадку пара вже має гарантію благополучного і щасливого шлюбу [62].

С. Шульга вважає, що міжособистісна сумісність виступає наслідком взаємодії між партнерами і проявляється як бажання пари довготривалий час взаємодіяти один з одним, між партнерами є узгодженість поведінки, емоцій, взаємовідносин, яка супроводжується взаємним бажанням пари пізнавати та розуміти один одного [63].

Т. Перепелюк вважає, що міжособистісна сумісність є головним фактором стабільності союзу чоловіка та жінки і впливає на їх благополуччя та задоволення від спільного життя. Дослідниця вважає, що в роботі з парою спеціалісту першочергово необхідно визначити особливості їх міжособистісної сумісності, проаналізувати їх тип темпераменту та характеру, а також визначити особливості схожості світогляду [64].

Також, нам вкрай важливо визначити і розглянути складові та ознаки міжособистісної сумісності пари.

Сімейний психолог Є. Потапчук виділяє такі складові міжособистісної сумісності пари: фізична привабливість, інтелектуально-світоглядна, морально-психологічна, інтимно-сексуальна, матеріально-фінансова, господарсько-побутова [46].

Американські дослідження виділяють такі основні ознаки міжособистісної сумісності пари: схожість фізичних характеристик, поглядів, переконань, сексуальна задоволеність, схожість рис особистості, вік, освіта, зайнятість партнерів та культура. Дослідник Ценг виявив, що суттєво на міжособистісну сумісність впливає така ознака, як освіта, жінки, які були більш освіченішими за своїх чоловіків були менш задоволені своїм шлюбом, ніж пари, які мали схожий рівень освіти [79].

І. Трухін вважає, що вагомим чинником подружньої сумісності є успішне поєднання рис домінантності партнерів, уважність партнерів один до одного, господарські та батьківські якості подружжя та інтимна близькість [65].

В. Кравець автор книги «Психологія сімейного життя» виділяє наступні складові міжособистісної сумісності: психомоторна, характерологічна, інтелектуальна та духовна. Розглянемо кожен складову детальніше. Психомоторна сумісність визначає наскільки пара може співпрацювати разом і чим вищий цей рівень сумісності, тим краще пара буде взаємодіяти між собою. Велика розбіжність психомоторики утворює систематичну неузгодженість взаємодії пари і може породжувати відчуття незадоволення один одним. Другою не менш важливою складовою міжособистісної сумісності є сумісність характерів, яка передбачає поведінкову взаємодію в парі. Особливого значення В. Кравець надає інтелектуальній складовій міжособистісної сумісності, яка передбачає цілковиту схожість у способах мислення та подібності рівня освіти в результаті чого, пара може досягти взаєморозуміння. Наступною і найважливішою є духовна складова міжособистісної сумісності пари, яка включає в себе морально-психологічну і світоглядну сумісність. Духовна складова базується на поєднанні схожих життєвих цінностей та орієнтації кожного з партнера. Дана складова є однією з основних ознак подружньої

злагоди. В. Кравець наголошує на тому, що партнери повинні бути сумісні за кожною з вищеописаних складових міжособистісної сумісності, але в дійсності найчастіше буває так, що в одній зі складових пара менш сумісна, а ніж в інших складових і через це в парі виникає дисбаланс, який в подальшому може негативно вплинути на взаємостосунки пари. В. Кравець вважає, що чим вищий рівень міжособистісної сумісності, тим краще партнери зможуть впливати на суперечки в сім'ї, і навпаки, особливої уваги парам необхідно приділяти тим складовим, де виникають розбіжності [45].

О. Бондарчук виділяє такі складові міжособистісної сумісності: психофізіологічна, функціонально-рольова та ціннісно-орієнтаційна складові. До психофізіологічної складової дослідник відносить сумісність темпераментів партнерів та сенсомоторну схожість. Автор книги «Психологія сім'ї» вважає, що найбільш сумісними є пари з доповнюючим типом темпераментом: холерик-флегматик і сангвінік-меланхолік та найбільш несумісні, на думку дослідника, пари з однаковим типом темпераменту. Наступною не менш важливою складовою міжособистісної сумісності є функціонально рольова узгодженість, яка передбачає вміння розподіляти сімейні обов'язки та приймати на себе сімейні ролі. І найвищою складовою міжособистісної сумісності є ціннісно-орієнтаційна єдність, яка полягає в єдності сімейних цілях і цінностях [66].

Ю. Шевчук вважає, що міжособистісна сумісність будується на чотирьох основних складових. Проаналізуємо кожен складову детальніше. Духовна складова міжособистісної сумісності зводиться до того, що у партнерів мають бути спільні установки, ціннісні орієнтації, інтереси та погляди на життя. Другою складовою міжособистісної сумісності дослідник виділяє персональну складову, яка складається з властивостей темпераменту, характеру та емоційно-вольової сфери. Наступна не менш важлива сімейно-побутова сумісність, яка проявляється в тому, наскільки в парі узгоджені очікування та домагання при розумінні основних функцій сім'ї. Останньою складовою Ю. Шевчук виділяє фізіологічну складову, ознаками якої є задоволення в сексуальному та

тілесному контакті пари. Науковець вважає, що кожна складова міжособистісної сумісності взаємопов'язана між собою, тому при виборі шлюбного партнера варто враховувати кожен складову, щоб не виникло дисбалансу у сімейних стосунках [61].

Автори навчального посібника з психології сім'ї (Л. Помиткіна, В. Злагодух, Н. Хімченко, Н. Погорільська) аналізують складові міжособистісної сумісності на таких рівнях: перший рівень – фізична сумісність в парі, яка окреслює сумісність темпераментів та сенсомоторних дій; другий рівень визначає інтимно-сексуальну сумісність; третій рівень – інтелектуальна сумісність, яка відображає комунікацію в парі; четвертий рівень – сумісність характерів; п'ятий рівень – схожість функціонально-рольових очікувань, цей рівень відображає наскільки партнери вміють узгоджувати сімейні функції та ролі; шостий рівень – ціннісно-орієнтаційна єдність, тобто наскільки в партнерів збігаються життєві цінності; сьомий рівень – психологічна зрілість партнерів, яка проявляється в готовності партнерів брати на себе відповідальність за виховання дітей, матеріальну забезпеченість [67].

С. Клапішевська вважає, що на рівень задоволення шлюбом суттєво впливає міжособистісна сумісність пари. Дослідниця розглядає такі основні ознаки міжособистісної сумісності: взаємні почуття партнерів, взаємоповага та взаєморозуміння, емоційна та духовна близькість, сумісність інтересів, ціннісних орієнтацій, відсутність вагомих конфліктів та узгодженість в здійсненні основних сімейних функцій [68].

А. Корнюх зосереджує свою увагу на тому, що рівень задоволеності шлюбом напряду залежить від особливостей міжособистісної сумісності пари і, що саме сумісність зумовлює та визначає наскільки стосунки в парі будуть якісними. Дослідниця виділяє такі ознаки міжособистісної сумісності партнерів: сумісні інтереси, свобода професійного самовираження кожного з партнера, схожі сподівання від подружнього життя, схожість світогляду, цінностей та цілей [69].

Г. Михальчишин пише про те, що пари, які не враховують складові міжособистісної сумісності в результаті виявляються несумісними і в подальшому це суттєво впливає на їх сімейне життя і призводить до вагомих труднощів та конфліктів під час розподілу сімейних обов'язків, і для досягнення бажаних стосунків партнери можуть використовувати прийоми терпіння та таємниці [70].

У посібнику з психології управління в організації виділяють такі ознаки міжособистісної сумісності: безумовне прийняття партнерів в комунікації та їх обопільній діяльності; високий рівень задоволення партнерів від спільної взаємодії, а також взаємна прихильність, взаєморозуміння та взаємоповага [71].

Ю. Кошева, М. Кірюхіна та О. Хомяк пишуть про те, що під час взаємодії партнерів проявляються стійкі риси характеру, які не призводять до виникнення розбіжностей, а навпаки, до довготривалої, узгодженої та гармонійної співпраці. Дослідниці виокремлюють такі ознаки міжособистісної сумісності шлюбних партнерів: почуття приязні, симпатії та любові один до одного, схожість світогляду, схожість моделей комунікації та поведінкових характеристик, сексуальна сумісність. Крім того, не менш важливою ознакою виступає рівень культури та психологічної зрілості кожного партнера [72].

На думку С. Шульги міжособистісна сумісність характеризується такими ознаками: високий рівень задоволення стосунками і спільною діяльністю, яка призводить до високої результативності, більш високий рівень згуртованості в порівнянні з іншими парами, низький рівень міжособистісних суперечок, позитивні переживання від спілкування та схожість характерів [63].

За результатами емпіричного дослідження О. Єфремова визначила, що для пари на перший план виступають такі показники міжособистісної сумісності, як єдність цілей, емоційне взаємоприйняття та підтримка, зовнішня привабливість та положення в соціумі, на другий план виходять господарсько-побутові та виховні питання [73].

О. Столярчук вважає, що міжособистісна сумісність складається з чотирьох складових: соціальна, сексуальна, психологічна та побутова.

Соціальна складова розглядається дослідницею, як схожість поглядів, цілей, планів та життєвих принципів. За гармонію в інтимно-сексуальному аспекті відповідає сексуальна складова, яка ґрунтується на відповідності справжньої сексуальної поведінки тій, яку передбачає партнер, а також досить важливою є обізнаність культурою та технікою інтимно-сексуального спілкування. Відповідність в поглядах на стиль життя, господарсько-побутові питання та сімейні ролі формує побутова сумісність. Рівень емоційного комфорту та настрою залежить від психологічної сумісності [74].

Так, як у психологічній літературі досить багато наукових поглядів на складові та ознаки міжособистісної сумісності, ми вирішили використати метод експертних оцінок. Аби використання цього методу було результативним та ефективним ми обрали високо ерудованих та компетентних експертів з вивчення даної проблематики, в ролі експертів виступили викладачі кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету.

Завданням експертів було визначити із запропонованого списку найважливіші складові міжособистісної сумісності, які сприяють гармонійному подружньому життю, а також проранжувати від найбільш значущої складової до найменшої. У таблиці 1.1 представлені результати ранжування найосновніших складових міжособистісної сумісності пари, як чинника гармонійних сімейних стосунків.

Таблиця 1.2 – «Результати ранжування експертами складових та ознак міжособистісної сумісності пари, як чинника гармонійних сімейних стосунків.

Складові міжособистісної сумісності	Відповідний ранг від 1 до 10
Фізична складова	1
Інтимно-сексуальна	2
Морально-психологічна	3
Інтелектуально-світоглядна	4
Матеріально-фінансова	5

Кінець таблиці 1.2

Господарсько-побутова	6
Ціннісно-орієнтаційна	7
Духовна	8
Функціонально-рольова	9
Психомоторна	10

Отже, згідно з визначенням експертів нами було обрано найважливіші, на нашу думку, складові міжособистісної сумісності: фізична, інтелектуально-світоглядна, морально-психологічна, інтимно-сексуальна, матеріально-фінансова та господарсько-побутова.

Перед тим, як дослідити міжособистісну сумісність партнерів, ми вирішили визначити рівень розвитку шлюбного потенціалу респондентів, адже міжособистісна сумісність формується на основі шлюбного потенціалу.

В дослідженні взяли участь 65 осіб, з них 49 жінок, з яких 35 оцінювали свій шлюбний потенціал, а 14 оцінювати шлюбний потенціал свого чоловіка та 16 чоловіків, які оцінювали свій особистісний шлюбний потенціал.

Перша група опитуваних 35 жінок, які проходили методику з метою оцінки власного шлюбного потенціалу, з них 27 знаходяться у стосунках і 8 в пошуках свого партнера. Отримані нами дані представлено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – «Особливості самооцінки шлюбного потенціалу у жінок»

Рівень шлюбного потенціалу	Жінки у стосунках у (%)	Жінки в пошуках свого партнера(%)
Дуже високий рівень	11, 1 (3 жінки)	33,3% (5 жінок)
Високий рівень	40,8% (11 жінок)	46,7 (7 жінок)
Середній рівень	37,3% (10 жінок)	13,3% (2 жінки)
Низький рівень	7,4% (2 жінки)	6,7% (1 жінка)
Дуже низький рівень	3,7% (1 жінка)	-

Згідно з отриманими результатами представленими у таблиці 1.3, ми бачимо, що дуже високий рівень шлюбного потенціалу притаманний жінкам, які знаходяться у пошуках свого партнера, це говорить про те, що вони високо оцінюють свої можливості, свою фізичну, сексуальну, інтелектуальну, морально-психологічну привабливість. У більшості жінок, які знаходяться у стосунках було виявлено середній рівень шлюбного потенціалу 61,9%, ми можемо припустити, що в деяких аспектах жінки не задоволені собою, за нашими дослідженнями в основному страждає фізична привабливість.

Загалом, ми можемо спостерігати тенденцію переважання середнього шлюбного потенціалу у жінок, які знаходяться у стосунках і високого рівня шлюбного потенціалу у жінок, які знаходяться в пошуках свого обранця. Було виявлено низький рівень шлюбного потенціалу у жінок, які знаходяться в стосунках 9,5% і 6,7% жінок, які в даний час самотні, ми можемо припустити, що жінки не впевнені в собі в своїх можливостях і їм рекомендовано звернутися до психолога задля отримання психологічної допомоги.

Разом з тим, слід відзначити, що респондентів з дуже низьким рівнем шлюбного потенціалу не було виявлено серед жінок, які заходяться в пошуку.

14 жінок проходили методики з метою оцінки шлюбного потенціалу свого партнера. Результати даного дослідження представлені на рисунку 1.1

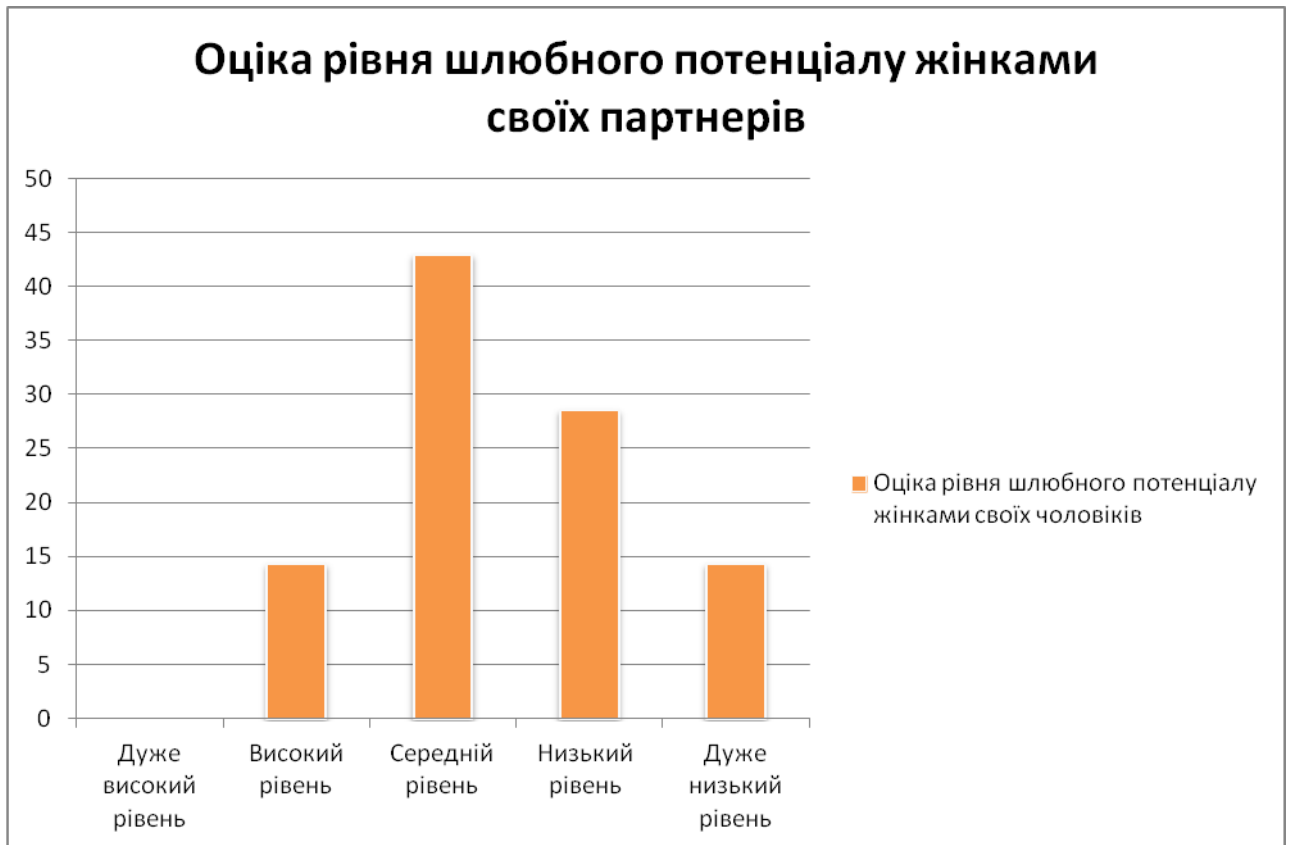

Рисунок 1.1 – «Оцінка шлюбного потенціалу жінками своїх партнерів»

Як бачимо з рисунку 1.1 42,9% жінок оцінили шлюбний потенціал свого партнера на середньому рівні, це говорить про те, що жінок не влаштовують деякі особливості та ознаки їх чоловіків, які впливають на гармонію і щастя і їх родині. 28,6% опитаних жінок оцінили шлюбний потенціал свого чоловіка на низькому рівні, за результатами оцінювання кожного блоку методики ми виявили, що найбільше жінок не влаштовує матеріально-фінансова та господарська привабливість їх партнерів. 14,3% жінок оцінили шлюбний потенціал свого партнера на дуже низькому рівні, ми можемо припустити, що у пари не має перспективи на подальше подружнє життя.

Друга група 23 чоловіка, які пройшли методику з метою оцінки свого особистого шлюбного потенціалу, з них 13 чоловіків знаходяться у стосунках і 10 – у пошуках своєї обраниці. Результати опитування представлені у таблиці 1.4 «Особливості самооцінки шлюбного потенціалу чоловіків»

Таблиця 1.4 – «Особливості самооцінки шлюбного потенціалу чоловіків»

Рівень шлюбного потенціалу	Чоловіки у стосунках (%)	Чоловіки в пошуках свого партнера (%)
Дуже високий рівень	15,4% (2 чоловіка)	10% (1 чоловік)
Високий рівень	30,8% (4 чоловіка)	60% (6 чоловік)
Середній рівень	46,2% (6 чоловіка)	20% (2 чоловіка)
Низький рівень	15,4% (2 чоловіка)	10% (1 чоловік)
Дуже низький рівень	-	-

Згідно з отриманими даними, представленими у таблиці 1.4 середній рівень шлюбного потенціалу притаманний 46,2% чоловікам, які знаходяться у стосунках і 20% чоловікам, які у пошуках свого партнера. Високий рівень шлюбного потенціалу притаманний 30,8% чоловікам, які у стосунках та 60%, які у пошуках своєї обраниці. Загалом ми можемо спостерігати, що чоловіки, які у пошуках свого партнера більш впевнені та задоволені собою. Дуже низького рівня шлюбного потенціалу виявлено не було.

Отже, за результатами нашого дослідження ми визначили, що шлюбний потенціал залежить від багатьох чинників: статі, віку (чим старша особа тим більш високо вона оцінює свій шлюбний потенціал), місця проживання (у респондентів, які проживають у місті більш вищий шлюбний потенціал, ніж у респондентів, які проживають у сільській місцевості); тривалості стосунків. Ми можемо зробити висновок, що знання людини про комплекс існуючих особистих рис та властивостей можуть допомогти їй свідомо сприйняти позитивні чи негативні якості та зрозуміти, як ці якості можуть вплинути на майбутнє шлюбне життя.

Проаналізувавши різноманітні поняття багатьох науковців ми прийшли до висновку, що міжособистісна сумісність – це якісне поєднання рис, якостей, цінностей та цілей партнерів, які в подальшій взаємодії не тільки не призводять до виникнення розбіжностей, а навпаки, слугують рушійною силою спільного та гармонійного співіснування. Також, ми можемо зробити висновок, що існує

досить велика кількість багатоманітних наукових поглядів, щодо складових та ознак міжособистісної сумісності пари, але проаналізувавши усі вище зазначені складові та ознаки ми виділили на нашу думку ряд найбільш важливих для дослідження міжособистісної сумісності партнерів: фізична, інтимно-сексуальна, матеріально-фінансова, господарсько-побутова, інтелектуально-світоглядна, морально-психологічна складові. У наступному розділі представлені результати емпіричного дослідження складових та ознак міжособистісної сумісності пари.

Висновки до розділу

Узагальнений аналіз наукових підходів та досліджень вітчизняних та зарубіжних психологів, щодо розуміння поняття «сімейні стосунки» дозволив визначити, що найбільш вдало поняття сімейні стосунки описують дослідники емпіричного підходу, оскільки автори розглядають особливості сімейних стосунків з позиції емоційної близькості партнерів, яка є однією з ознак міжособистісної сумісності.

Шляхом узагальнення науково-психологічної літератури ми визначили, що гармонійне шлюбне партнерство – це добре розвинуті взаємостосунки партнерів, які відзначаються особливою узгодженістю розподілу сімейних ролей та обов'язків і мають на меті розвиток кожного з подружжя. Встановлено, що основними ознаками гармонійного шлюбного партнерства є взаємоповага, взаємопідтримка, взаємодовіра, чесність, відсутність емоційної та сексуальної байдужості, вміння турбуватися про свого партнера та брати на себе відповідальність, відсутність деструктивних конфліктів, а також наявність особистого простору та можливості саморозвиватися. Найвагомішими чинниками гармонійного шлюбного партнерства визначено міжособистісну сумісність партнерів та мотиви вступу у шлюб.

Поняттям «міжособистісна сумісність пари» - відмінне поєднання рис, властивостей, цілей, цінностей, планів партнерів, які слугують рушійною силою спільного та гармонійного подружнього життя. За допомогою експертних оцінок нами було уточнено складові міжособистісної сумісності, які впливають на гармонійність стосунків: фізична, інтимно-сексуальна, матеріально-фінансова, господарсько-побутова, інтелектуально-світоглядна та морально-психологічна.

Також, у процесі теоретичного дослідження нами було виділено ряд теоретичних та емпіричних методів та методик для визначення складових та ознак міжособистісної сумісності партнерів.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДОВИХ ТА ОЗНАК МІЖОСОБИСТІСНОЇ СУМІСНОСТІ ПАРИ

2.1 Аналіз та інтерпретація результатів дослідження фізичної та інтимно-сексуальної привабливості пари

Для оцінки фізичної та інтимно-сексуальної привабливості пари нами була використана психологічна методика «Діагностика шлюбного потенціалу особистості» (ДШПО), Є. Потапчук. Результати діагностики фізичної привабливості пари представлені на рисунку 2.1

Рисунок 2.1 – «Рівень фізичної привабливості пари»

Як бачимо з рисунку 2.1 24,4% (11 пар) та 53,3% (24 пари) мають дуже високий та високий рівні фізичної привабливості, хочемо відмітити, що пари, які мають такі показники знаходяться у віці від 17 до 35 років і перебувають у стосунках від півроку до п'яти років. Ми припускаємо, що зовнішні ознаки, форми, пропорції, запах тіла партнерам взаємно подобаються. Ми вважаємо, що

пари в яких присутня зовнішня симпатія один до одного більш задоволені своїми міжособистісними стосунками. 15,6 % (7 пар) мають середній рівень фізичної сумісності, ми звернули увагу на те, що це пари, яким від 35 років і вони знаходяться у сімейних стосунках більше десяти років. Проаналізувавши відповіді кожної з цих пар ми виділили такі ознаки фізичної привабливості, які на думку жінок найменше приваблюють у їх чоловіків: привабливість живота, зубів, постави. У свою чергу, на думку чоловіків найменш привабливим у своїх партнерках вони вбачають такі ознаки: привабливість фігури, ваги, підборіддя, грудей. Низького та дуже низького рівня під час дослідження виявлено не було.

Отже, як свідчать результати нашого дослідження високий рівень фізичної привабливості притаманний парам, які тільки бажають створити сім'ю, ніж парам, які вже знаходяться в шлюбно-сімейних стосунках. Ми вважаємо, що отримані показники обумовлені такими чинниками: ідеалізація потенційного шлюбного партнера, наявність пристрасного кохання, емоційно-теплі стосунки, що характерно для дошлюбного періоду.

Результати діагностики інтимно-сексуальної привабливості пари представлено на рисунку 2.2

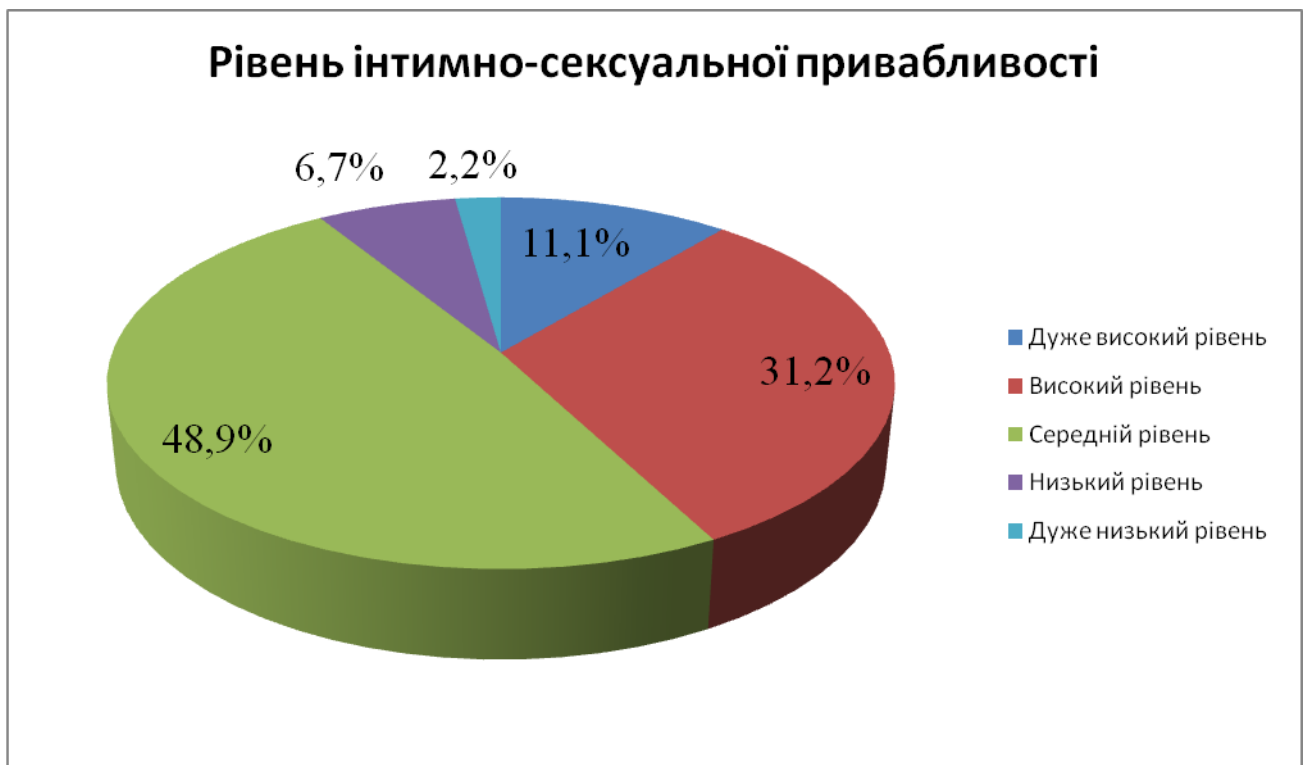

Рисунок 2.2 – «Рівень інтимно-сексуальної привабливості»

Отримані результати дослідження свідчать про те, що 11,1 % (5 пар) мають дуже високий рівень інтимно-сексуальної сумісності, ми вважаємо, що ці пари сексуально гармонійні та привабливі один для одного, мають взаємні погляди на сексуальне життя, здатні задовільнити сексуальні потреби свого партнера, вміють слухати і чути один одного, з легкістю висловлюють свої бажання і очікування. 31,2 % (14 пар) мають високий рівень інтимно-сексуальної привабливості, ми припускаємо, що пара досить гармонійна в сексуальній сумісності, прислухаються один до одного та мають схожі сексуальні темпераменти, їх потреби та можливості в інтимному спілкуванні збігаються. 48,9% (22 пари) мають середній рівень інтимно-сексуальної привабливості, ми вважаємо, що у пар є деякі труднощі та розбіжності у поглядах і потребах в інтимно-сексуальних відносинах і тому ми вирішили проаналізувати відповіді цих пар і виявити, які саме показники не подобаються партнерам. Оцінюючи своїх чоловіків жінки найменш привабливими вбачають такі ознаки інтимно-сексуальної сумісності: здатність реалізовувати сексуальну прелюдію, знання ерогенних зон, володіння прийомами інтимного спілкування, пестливо-ласкаві та романтичні звернення, компліменти. В свою чергу чоловікам здається найменш привабливим у своїх партнерш такі ознаки інтимно-сексуальної привабливості: сексуальна активність, стійкість до підвищеної сором'язливості та сексуальні мрії та фантазії. Ми вважаємо, що парам із середнім рівнем міжособистісної сумісності варто звернутися за допомогою до психолога з метою підвищення рівня задоволеності та гармонії в сексуальних стосунках. У 6,7 % (3 пари) та 2,2 % (1 пара) було виявлено низький та дуже низький рівні інтимно-сексуальної привабливості, ми вважаємо, що однією з причин сексуальної дисгармонії є супротивні типи сексуальної конституції зазначених пар. Ми можемо рекомендувати цим парам звернутися до спеціаліста для кращого розуміння причин такої невідповідності в інтимно-сексуальній сфері, а також варто звернути увагу, що ці пари потребують психологічної допомоги для виявлення ймовірності їх вдалого

подружнього життя. Натомість Р. Федоренко вважає, що сексуальна дисгармонія в парі здебільшого спричинена неосвіченістю та несформованістю інтимно-сексуального досвіду.

Крім того, для визначення інтимно-сексуальної привабливості пари ми вирішили скористатися формулою трохантерного індексу аби краще дізнатися статево конституцію пар та проаналізувати їх сексуальну сумісність, адже знаючи статево конституцію кожного партнера ми краще можемо проаналізувати перспективи їх подружнього життя. Результати дослідження представлені на рисунку 2.3. «Види статевої конституції»

Рисунок 2.3 – «Види статевої конституції»

За результатами нашого дослідження ми виявили, що 20% опитаних пар мають однакову статево конституцію. Ми вважаємо, що у таких пар досить високий рівень інтимно-сексуальної гармонії, пари з легкістю можуть пристосуватися один до одного, виявляють постійне бажання та прагнення до

сексуальних експериментів і в майбутньому це призводить до повного психосексуального задоволення. У 33,3 % опитаних пар різні статеві конституції, ми можемо припустити, що у них може бути досить погана психологічна та сексуальна адаптація один до одного, що в свою чергу може в майбутньому призвести до сексуальної дисгармонії у їх сімейному житті. Сексуальна дисгармонія, в свою чергу, може негативно позначитися на психіці партнерів, а також призвести до різноманітних суперечностей, що в свою чергу, може стати вагомою перепоною для створення міцної та гармонійної сім'ї. Тому для збереження стосунків ми можемо порекомендувати парі звернутися за допомогою до спеціаліста. У 46,7% опитаних пар було виявлено сусідні типи статевої конституції (високий-середній; середній-низький), ми припускаємо, що пара може досить гармонійно співіснувати лише за умови якщо партнери будуть відверто обговорювати свої потреби та бажання, а також знаходити компромісні рішення для сексуального життя. *(методичні вказівки Полтава 2019)*

Отже, як бачимо з вище зазначених результатів у більшості пар переважає середній рівень фізичної та інтимно-сексуальної привабливості. У наступному підпункті ми розглянемо результати дослідження морально-психологічної та інтелектуально-світоглядної привабливості пари.

2.2 Аналіз та інтерпретація результатів дослідження морально-психологічної та інтелектуально-світоглядної привабливості пари

З метою дослідження морально-психологічної та інтелектуально-світоглядної привабливості пари ми скористалися психологічною методикою «Діагностика шлюбного потенціалу особистості» (ДШПО) Є. Потапчука, опитувальником «Емоційна взаємодія подружжя» (ЕВП) Є. Потапчука, О. Посвістак та методикою на виявлення емоційного дисбалансу в емоційних стосунках пари (за Д. Деліс). Розглянемо отримані результати за кожною методикою.

За методикою «Діагностика шлюбного потенціалу особистості» (ДШПО) Є. Потапчук нами були отримані такі показники ознак інтелектуально-світоглядної привабливості пари, які представлені на рисунку 2.4

Рисунок 2.4 – «Рівень інтелектуально-світоглядної привабливості пари»

Як бачимо з рисунку 2.4 у досліджуваних 16 пар переважає середній рівень інтелектуально-світоглядної привабливості – 35,6 %, це може свідчити про те, що більшість життєвих позицій та прагнень у пари збігається, але є моменти, які потребують корегування. Ми звернули увагу на ті ознаки, які пари оцінила низько. Чоловіки низько оцінили своїх партнерок у таких ознаках: раціонально планувати та втілювати плани, толерантно висловлювати думку з питань політики. В свою чергу жінкам у більшості випадків не подобається у своєму партнері здатність займатися корисним хобі на дозвіллі, здатність розуміти важливість сімейних прогулянок. У 48,9% опитаних пар виявлено

високий рівень інтелектуально-світоглядної привабливості, ми можемо припустити, що у парах схожі погляди та уявлення на життя та проживання разом, близький рівень освіти, мислення та більш високий рівень схожих інтересів. 11,2 % досліджуваних респондентів мають дуже високий рівень інтелектуально-світоглядної сумісності, ми можемо припустити, що дані пари гармонійно підходять один одному у співвідношенні рівня знань та освіти, є спільні теми для обговорення, схожі цінності та пріоритети в житті, пари можуть правильно зрозуміти один одного. 4,4 % (2 пари) мають низький рівень інтелектуально-світоглядної сумісності, ми можемо припустити, що у цих пар різний рівень освіти, не має єдності пізнавальних процесів і можливо присутнє повне інтелектуальне і комунікативне відчуження. Таким чином, дані пари потребують психологічної допомоги задля корегування взаємних очікувань та моделей поведінки.

Результати морально-психологічної привабливості пари представлені на рисунку 2.5 «Рівень морально-психологічної-привабливості пари».

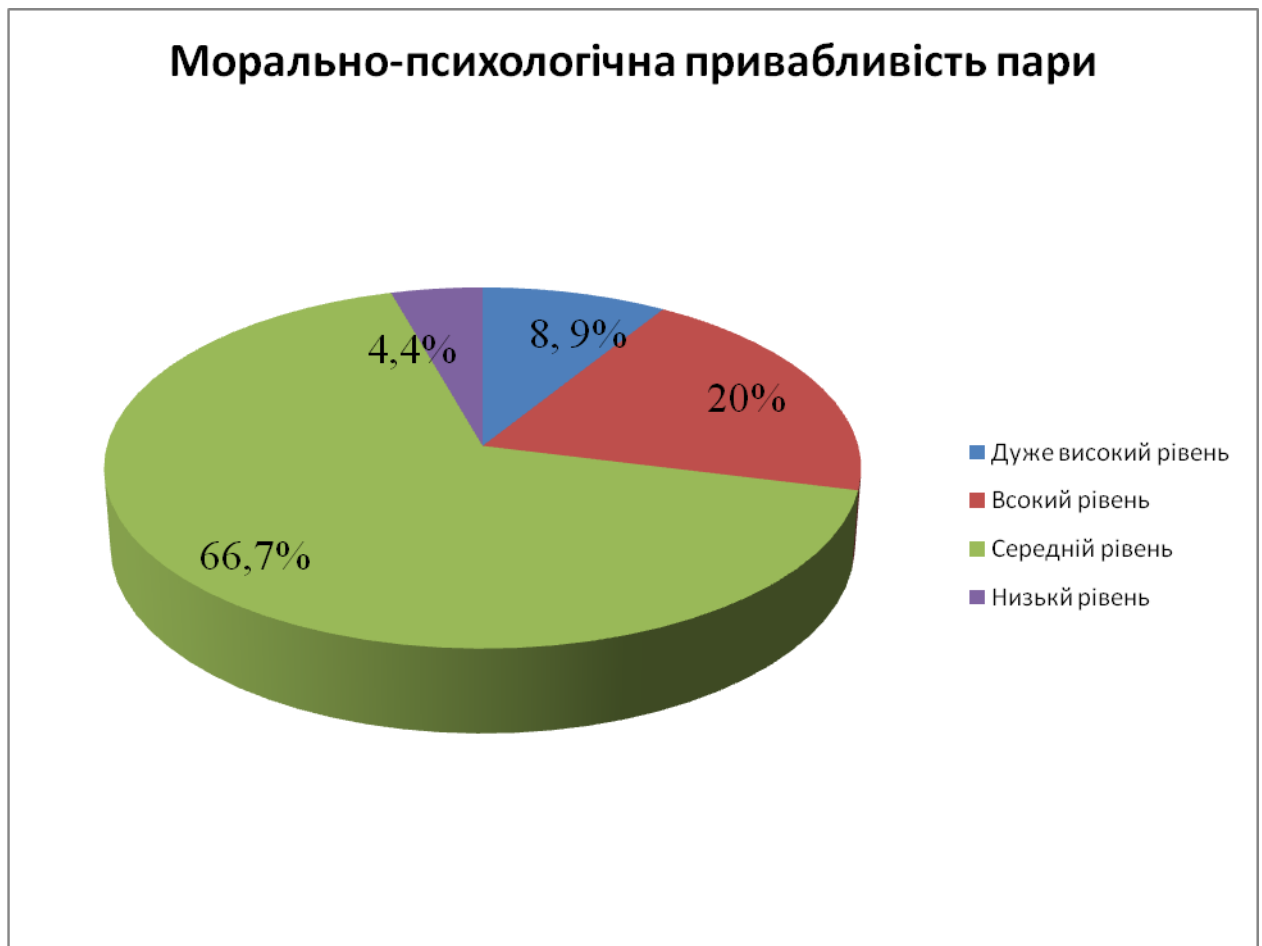

Рисунок 2.5 – «Рівень морально-психологічної привабливості пари»

Таким чином отримані результати представлені на рисунку 2.4 свідчать про те, що більшість пар, а це 66,7% (30 пар) мають середній рівень морально-психологічної привабливості. Проаналізувавши відповіді пар, ми виокремили ознаки, які у більшості випадків не подобаються партнерам. Чоловікам у більшості випадків не подобаються такі ознаки у своїх партнерках: поступливість, а саме не здатність йти на компроміс, відсутність стриманості, здатності не ображати та не ображатися. Жінки в свою чергу низько оцінили свої чоловіків за такими ознаки морально-психологічної привабливості: романтичність, чуйність, стриманість, терплячість, емпатійність. 20% (9 пар) досліджуваних партнерів мають високий рівень морально-психологічної привабливості, ми можемо припустити, що партнери мають схожі цінності, вподобання, погляди, у різних ситуаціях підтримують один одного, виявляють турботу. Дуже високий рівень морально-психологічної привабливості мають 4 пари, 8,9 % ми припускаємо, що емоційна складова є досить вагомою у їх стосунках і пара доволі гармонійно доповнює один одного, виявляє турботу, емоційну підтримку, ділиться своїми почуттями, переживаннями, здатні виявляти ласкаві, ніжні та романтичні почуття один до одного. У 2 пар, 4,4% було виявлено низький рівень морально-психологічної привабливості, ми можемо припустити, що у пари є конфлікти пов'язані з емоційним спілкуванням, пара виявляє низький рівень емпатії, турботи один про одного, в стосунках може проявлятися емоційна байдужість. Ми вважаємо, що цим парам варто звернутися до фахівця з метою визначення подальших перспектив. Дуже низького рівня виявлено не було.

Діагностика за опитувальником «Емоційна взаємодія подружжя» (ЕВП), автори Є. Потапчук та О. Посвістак дає нам можливість проаналізувати існуючі психологічні ознаки, що окреслюють особливості емоційної взаємодії пари. Результати даної методики за першим блоком представлені на рисунку 2.5 «Блок чуттєвості».

Рисунок 2.5 – «Блок чуттєвості»

За результатами даного опитувальника ми визначили, що за першим блоком у кожній парі переважає одна з визначених характеристик: здатність сприймати стан партнера, розуміння причин виникнення стану та здатність до співпереживання. У 48,9% (22 пари) переважають такі характеристики, як здатність до співпереживання та здатність сприймати стан свого партнера, ми можемо припустити, що партнери розуміють емоції та почуття, проявляють емпатію та взаємно відгукуються на психологічний стан один одного, але не завжди до кінця можуть усвідомлювати причини виникнення цього стану.

У 28,9% (13 пар) переважає характеристика – здатність сприймати стан партнера, це може свідчити про те, що партнери інтуїтивно сприймають емоційний та психологічний стан свого партнера, абсолютно нормально безоціночно ставляться до того, які емоції переживає їх партнер, але у них замало співпереживання один до одного.

У 22,2 % (10 пар) було виявлено, що всі три характеристики знаходяться приблизно на однаковому рівні, ми вважаємо, що ці пари досить добре сприймають та відчують стан свого партнера, розуміють причини виникнення їх настрою, співпереживають один одному та виражають терпимість до емоцій та почуттів свого партнера.

Результати за другим блоком представлені на рисунку 2.6 «Блок емоційного прийняття».

Рисунок 2.6 – «Блок емоційного прийняття»

У 21 пари, 46,7% більше переважає емоційний фон взаємодії та виникнення почуттів у взаємодії з партнером, ми можемо припустити, що під час взаємодії ці пари проявляють один до одного ніжні почуття, весь свій вільний час намагаються проводити разом, можуть довготривалий час безконфліктно виконувати спільну діяльність, відчувають гармонію у стосунках

зі своїм партнером, але не завжди вони виявляють безумовне прийняття один до одного.

У 18 пар, 40% переважає така характеристика, як ставлення до себе як до шлюбного партнера, ми припускаємо, що ці пари відчувають задоволення від своєї ролі чоловіка чи дружини, вони намагаються вирішувати виниклі подружні проблеми та можуть вплинути на погляди свого партнера, але не завжди вони можуть відчувати позитивні емоції під час спільної взаємодії з партнером.

У 6 пар, 13,3% було виявлено високі показники за всіма вищезазначеними характеристиками: безумовне прийняття, виникнення почуттів у взаємодії з партнером, емоційний фон взаємодії та ставлення до себе як до шлюбного партнера. Ми припускаємо, що ці пари досить гармонійно підходять один одному.

Результати за третім блоком представлені на рисунку 2.7 «Блок поведінкових проявів емоційної взаємодії»

Рисунок 2.7 – «Блок поведінкових проявів емоційної взаємодії»

У 42,2 % (19 пар) за блоком поведінкових проявів емоційної взаємодії переважають надання емоційної підтримки та вміння впливати на стан партнера, ми можемо припустити, що партнери у будь-яких ситуаціях намагаються підтримати один одного підкріплюючи це вірою в свого партнера, високо цінують старання та досягнення партнера, позитивно впливають один на одного, а також з розумінням ставитися до стану партнера. Таким чином пари надаючи емоційну підтримку своєму партнеру можуть позитивно вплинути на психологічний стан партнера.

У 37,8 % (18 пар) переважають такі характеристики як орієнтація на стан свого партнера при взаємодії з ним та намагання до узгодження дій, це може свідчити про те, що при взаємодії один з одним партнери враховують психологічний стан свого партнера та намагаються узгодити свої інтереси та дії з партнером.

У 17,8 % (8 пар) переважають такі характеристики: надання емоційної підтримки та орієнтація на стан свого партнера при взаємодії з ним, ми припускаємо, що пари можуть орієнтуватися та розуміти психологічний стан свого партнера і виходячи з цього розуміння можуть надати емоційну підтримку.

Методика на виявлення емоційного дисбалансу в емоційних стосунках (за Д. Деліс) дозволяє нам визначити рівень емоційного дисбалансу в парі. Результати дослідження представлені на рисунку 2.8 «Рівень емоційного дисбалансу в парі».

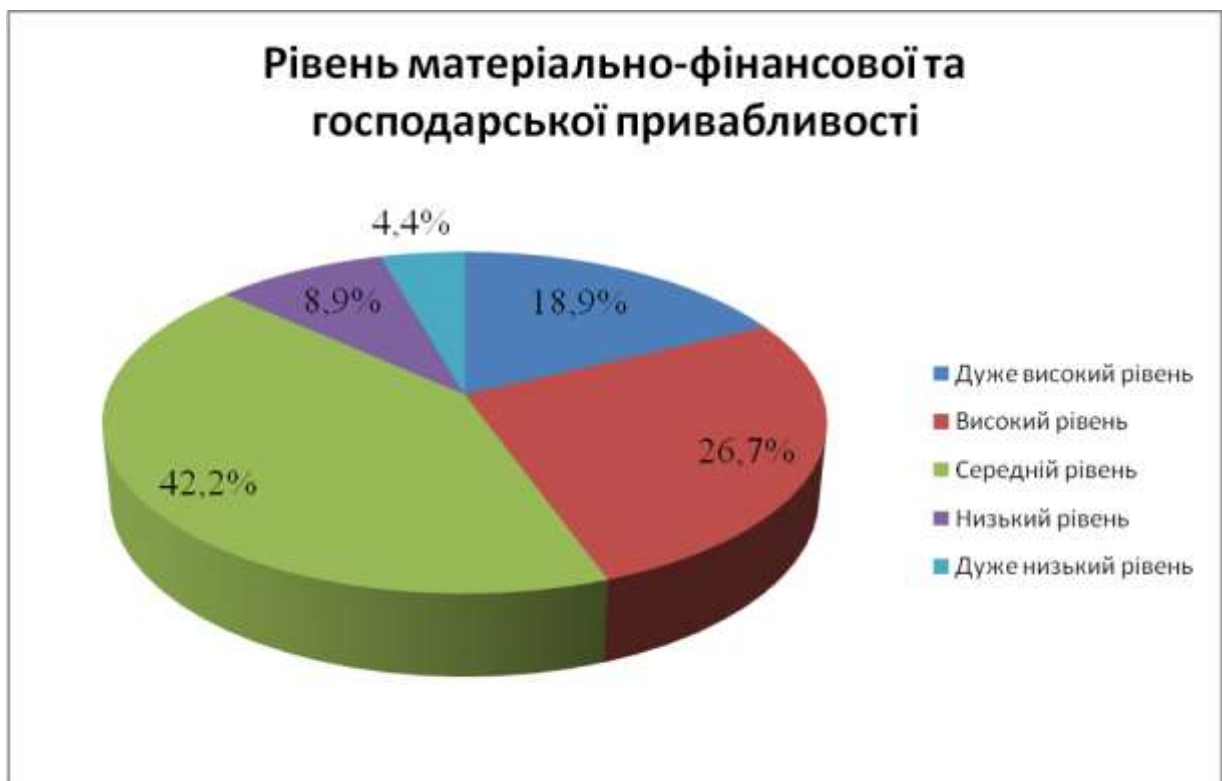
Рисунок 2.8 – «Рівень емоційного дисбалансу»

Як бачимо, на рисунку 2.8 «Рівень емоційного дисбалансу» у 57,8% досліджуваних пар переважає середній рівень емоційного дисбалансу, ми припускаємо, що партнери мають труднощі у встановленні близьких емоційних стосунків. 13,3% (6 пар) мають високий рівень емоційного дисбалансу, ми можемо припустити, що в стосунках пари порушена емоційна гармонія, у взаємодії домінують негативні емоції, відсутнє розуміння почуттів та переживань один одного, відсутня емоційна підтримка та прихильність до партнера, присутня емоційна відчуженість, загальний емоційний настрій пари знижений, а спілкування стає більш поверхневим. У 28,9% (13 пар) було виявлено низький рівень емоційного дисбалансу, ми вважаємо, що у цих парах є можливість абсолютно вільно без осуду й страху виражати не лише свої позитивні, але й негативні емоції та почуття, в стосунках переважає позитивний емоційний фон, партнери добре усвідомлюють свої емоції та емоції свого партнера, кожен партнер рівнозначно вкладається в емоційну сторону стосунків, ми вважаємо, що цим парам досить комфортно у цьому союзі.

Отже, результати нашого дослідження свідчать про те, що у більшості пар інтелектуально-світоглядна привабливість переважає над морально-психологічною, а це означає, що пари більш схильні опиратися на схожий світогляд, цінності, цілі, уявлення на життя, а не на емоційну сторону стосунків. У наступному підпункті ми розглянемо результати дослідження матеріально-фінансової та господарсько-побутової привабливості пари.

2.3 Аналіз та інтерпретація результатів дослідження матеріально-фінансової та господарської привабливості пари

Наступним етапом нашого емпіричного дослідження стало визначення особливостей матеріально-фінансової та господарської привабливості за допомогою методики «Діагностика шлюбного потенціалу особистості» (ДШПО), автор Є. Потапчук. Результати представлені на рисунку 2.9 «Рівень матеріально-фінансової та господарської привабливості пари».

Рис

унок 2.9 «Рівень матеріально-фінансової та

господарської привабливості пари»

З вище наведених даних видно, що у 15,6 % (7 пар) дуже високий рівень матеріально-фінансової та господарської привабливості, ми можемо припустити, що у пари є узгодженість думок та дій в матеріально-фінансовій сфері, а також повне розуміння, щодо розподілу та прийняття на себе відповідних сімейних ролей. 22,2% (12 пар) мають високий рівень матеріально-фінансової привабливості та господарської, це може свідчити про те, що у пар існує єдність поглядів з приводу розподілу сімейних ролей, фінансів. Важливо зазначити, що дослідження свідчать про те, що союзи, в яких партнери погоджуються один з одним відносно розподілу господарсько-побутових обов'язків, частіше за інших будуть більш задоволені та стабільні в стосунках.

У 42,2% (19 пар) було виявлено середній рівень матеріально-фінансової та господарської привабливості, ми припускаємо, що іноді у пар виникають конфлікти з приводу фінансових та господарських питань, але обговорюючи вони можуть узгодити їх. Для виявлення розбіжностей у матеріально-фінансовій та господарській привабливості пар, ми проаналізували відповіді кожної пари і виявили найменш привабливі ознаки для кожного партнера. Жінки в своїх партнерах вбачають найменш привабливими такі матеріально-фінансові ознаки: можливість жити без кредитів та допомоги рідних, не вміння розподіляти сімейні обов'язки та виконувати роботу по господарству, а також вміння вчасно ремонтувати електрику, сантехніку. В свою чергу чоловікам найменш привабливим в своїх партнерках здається такі ознаки: реалізовувати доцільні покупки, здатність економити, уміння підтримувати чистоту, перевіряти та вчасно закупувати продукти та миючі засоби.

Слід зазначити, що у 8,9 % (5 пар) було виявлено низький рівень матеріально-фінансової та господарської привабливості, ми вважаємо, що в парі досить часто виникають конфлікти, щодо розподілення фінансів та обов'язків. У 4,4% (2 пари) досліджено дуже низький рівень фінансової та господарської привабливості, після оцінки відповідей кожного партнера в ході

бесіди нам вдалося з'ясувати, що пари мають настільки великі розбіжності в фінансовій сфері, що не мають спільного бюджету. Парам з низьким та дуже низьким рівнями матеріально-фінансової та господарської привабливості варто звернутися до фахівця з метою прояснення та визначення перспектив, щодо подальшого будівництва стосунків.

За допомогою методики «Рольові очікування та прагнення у шлюбі» (РОП), автори А. Волкова, Т. Трапезнікова ми діагностували господарську привабливість пари. Результати діагностики представлені на рисунку 2.10 «Господарська привабливість».

Рисунок 2.10 – «Господарсько-побутова шкала»

Як видно з рисунку 2.10, у 66,7 % досліджуваних пар за господарсько-побутовою шкалою переважають середні показники, ми можемо припустити, що в парах сходяться думки, щодо господарювання та майже відсутні проблемні взаємини, вони можуть домовитися про розподіл та ведення

домашніх обов'язків в сім'ї, в залежності від ситуації партнери можуть по-різному реалізувати господарську функцію сім'ї.

У 22,2% опитаних пар більш гармонійні уявлення про господарську функцію в сім'ї, це говорить про те, що пара однаково високо надає високу значимість господарській організації в сім'ї і так само однаково високо втілюють свої обов'язки. В цих парах співпадають рольові очікування та домагання

У 11,1 % досліджуваних пар було виявлено низькі показники за господарсько-побутовою шкалою, ми можемо припустити, що у пар часто виникають суперечки з приводу виконання господарських обов'язків, розподілу сімейних ролей, забезпечення сімейного затишку, чистоти та порядку.

В цілому, ми можемо спостерігати, що в парах переважають середні показники, щодо матеріально-фінансової та господарсько-побутової привабливості. Втім, є досить багато пар, які мають дуже високі та високі показники матеріально-фінансової та господарсько-побутової привабливості. На основі психологічної діагностики досліджуваних пар нами були запропоновані практичні рекомендації молоді щодо вибору партнера на дошлюбному етапі.

2.4 Практичні рекомендації молоді щодо вибору партнера на дошлюбному етапі

Результати нашого дослідження свідчать, що чоловікам та жінкам, які бажають створити гармонійне сімейне життя варто дуже серйозно поставитися до пошуку та вибору майбутнього шлюбного партнера.

Психологи зазначають, що одним з найважливіших етапів соціальної ситуації у розвитку особистості є процес вибору шлюбного партнера, який ґрунтується на основі поєднання біологічних та соціально зумовлених персонологічних властивостей особистості, які підсвідомо чи свідомо

впливають на вибір шлюбного партнера для побудови стосунків: кохання, бажання реалізувати себе в ролі батьків, схожі інтереси та світогляд, матеріально-фінансові фактори, морально-психологічна підтримка партнера, інтимне спілкування, взаєморозуміння та взаємодопомога. (Літвінова, Злакоман)

Як зазначає автор навчального посібника з сімейного консультування Н. Максимова перед вибором шлюбного партнера, кожна особистість повинна пройти етап дошлюбного спілкування. Цей етап передбачає те, що людина, певною мірою, вже не повинна залежити від батьківської сім'ї, а по трохи накопичувати досвід комунікації з протилежною статтю [75].

Дошлюбний період називають періодом пошуку індивідом тієї людини, з якою можна створити власну сім'ю. Дослідники (З. Кісарчук, О. Єрмусевич) такий період називають залицанням і вказують, що в цей час молодій людині належить:

- пожити самотійно та набути деякого досвіду самотійного життя (набуття самотійності);
- перевірити на практиці ті правила, що засвоєні у батьківській сім'ї, і віднайти власне ставлення до них;
- виявити, чого їй бракує, що їй потрібно, чим і якою мірою вона володіє;
- з'ясувати для себе, ким вона є, якою вона є, з ким вона хоче бути, як та за яких умов це можливо і бажано;
- відчутти відповідальність за свою долю, оцінити свої індивідуальні уміння як дорослої людини [79].

Таким чином ми вважаємо, що вибір шлюбного партнера – це досить відповідальний крок у житті кожної людини, адже гармонійні сімейні стосунки суттєво залежать від вибору шлюбного партнера. Звідси виникає потреба в розумінні закономірностей вибору подружнього партнера.

Перш за все, перед вибором шлюбного партнера молодим людям варто сформувати свій шлюбний потенціал, щоб була можливість побачити свої переваги та недоліки, зрозуміти свої інтелектуально-світоглядні, матеріально-фінансові, морально-психологічні, господарсько-побутові та сексуальні

потреби, оскільки шлюбні потенціали партнерів можуть бути різними і суттєво впливати на міжособистісну сумісність, що, в свою чергу, часто стає причиною сімейної дисгармонії [46].

Також, молодим людям доцільно сепаруватися від батьківської сім'ї, адже в особистостей, які не сепарувалися від батьківської родини можуть виникнути суттєві труднощі під час пошуку та вибору потенційного шлюбного партнера, а також молодим людям важливо набути відповідальності, самостійності та незалежності. Тому ми вважаємо, що молодим людям варто встановити рамки та не допускати, щоб ці рамки були порушені з боку батьків, взяти відповідальність за своє життя на себе та навчитися робити вибір та приймати рішення [77].

Як свідчать дослідження багатьох наукових джерел однією з найбільш популярною причиною дисгармонійних стосунків є розчарування у шлюбному партнерові, так як на етапі дошлюбного спілкування кожному партнеру властиво свідомо чи несвідомо приховувати свої недоліки і демонструвати себе як з найкращої сторони, тому партнерам бажано отримати якомога більше інформації про потенційного шлюбного партнера необхідної для спільного життя [75-77].

Під час вибору шлюбного партнера молодим людям варто звертати увагу на світогляд свого партнера, якщо партнери будуть мати різні погляди на життя, це може суттєво вплинути на їх подальші сімейні стосунки, і навпаки, одна спрямованість значно покращує подружні взаємини.

Також, варто звернути увагу на схожість ваших цінностей і цінностей вашого партнера, якщо цінності одного партнера суперечать цінностям іншого, це однозначно може призвести до дисгармонії в сімейних стосунках.

Під час вибору шлюбного партнера молодим людям варто звертати увагу на матеріально-фінансовий аспект, а саме:

- фінансова залежність партнера від родичів;
- ставлення партнера до фінансів;
- володіння партнером фінансовою грамотністю;

- відповідальність за забезпечення майбутньої сім'ї.

Для уникнення невірної вибору шлюбного партнера, молодим людям важливо визначити чи співпадають їх погляди на ведення домашнього господарства. Це можна визначити за допомогою обговорення парами сімейних обов'язків, ролей та очікуваних моделей поведінки від партнера.

Також, під час вибору майбутнього шлюбного партнера потрібно звернути увагу на емоційний аспект в стосунках: поспостерігати як партнер на дошлюбному етапі проявляє моральну підтримку, турботу, який загальний емоційний настрій у стосунках пари, чи відчувають партнери себе захищено в цих стосунках, чи емоційно задоволені, чи є у кожного партнера можливість чути і бути почутим [77].

Під час вибору майбутнього шлюбного партнера, молодим людям варто визначити свою статеву конституцію та розуміти чи співпадає їх сексуальний темперамент з темпераментом їх партнера. Адже, як свідчать результати багатьох наукових досліджень, сексуальна несумісність значно впливає на сімейні стосунки партнерів та не піддається корекції. Тут ми можемо говорити про наявність дошлюбного сексу, адже таким чином між партнерами відбувається сексуальна комунікація і в такий спосіб пара може перевірити чи можуть вони через інтимно-сексуальну комунікацію задовольнити потреби один одного та давати відчуття задоволення [74].

Не менш важливим чинником на який молодим людям варто звертати увагу під час пошуку майбутнього шлюбного партнера так це ставлення та бажання мати дітей. Припустимо, що один партнер хоче дітей, а інший ні, на цій підставі вже можуть виникати конфлікти і з'явиться дисгармонія в сім'ї. Ми вважаємо, партнерам варто мати спільні погляди на стиль виховання дітей, адже якщо пара не буде дотримуватися єдиної стратегії у вихованні дітей, по-перше це значно вплине на їх взаєностосунки, по-друге, такі розбіжності у поглядах на виховання суттєво впливають на психічний розвиток дітей, що в дорослому віці може призвести до виникнення травм, а тому сімейна пара повинна бути прикладом гармонійних подружніх стосунків.

Також, під час вибору шлюбного партнера молодим людям варто усвідомлено звернути увагу на особливості ставлення майбутнього шлюбного партнера до зловживання наркотичними чи спиртними напоями. Якщо шлюбний партнер вживає алкоголь на етапі дошлюбного спілкування, то іншому партнеру не варто очікувати, що після одруження партнер зміниться. На нашу думку, не менш небезпечним є той факт, що партнер може мати ігрову залежність або залежність від азартних ігор, яка в подальшому може призвести до серйозних наслідків: погіршення сімейних стосунків або навіть до розпаду сім'ї.

Ми вважаємо, що на дошлюбному етапі молодим людям доцільно звернути увагу на наявність у партнера психологічних комплексів. Помилкове уявлення про справжнє кохання може призвести до того, що партнер може стати, до прикладу, суб'єктом патологічних ревнощів. Під час дошлюбного спілкування молодим людям варто дуже уважно придивитися до свого партнера і визначити чи притаманні йому ознаки комплексу «Отелло»: прискіпливе ставлення до одягу партнера, заборони спілкування з друзями, рідними, постійні необґрунтовані звинувачення, обмеження свободи, безперервні дзвінки тощо. На ранніх етапах дошлюбних стосунків психологічні комплекси можуть не братися до уваги, але надалі нехтування цим може істотно погіршити сімейні стосунки.

Ми вважаємо, що в період довготривалого дошлюбного спілкування, парі доцільно спробувати дошлюбне співжиття, адже саме так пара може краще дізнатися про відповідність очікуваної рольової поведінки свого партнера реальній під час взаємодії один з одним. Крім того під час проживання разом партнери можуть оцінити особистісні якості свого партнера та на практиці застосувати дошлюбні експерименти, змодельовати майбутні сімейні стосунки, перевірити ситуації переживання спільних негаразд та способи їх вирішення, визначити турботливість свого партнера, розкрити характер та звичаї свого потенційного партнера.

Також, у період дошлюбного етапу молодим людям особливо варто звертати увагу на стиль взаємин і спілкування з партнером. Не менш важливим є особливості комунікації партнера з рідними та друзями, спостерігаючи за особливостями їх взаємодії партнер може припустити, як його потенційний шлюбний партнер може ставитися до нього та взагалі чого можна від нього очікувати, адже саме під час взаємодії з іншими людьми розкриваються риси характеру та якості особистості [77].

Ми вважаємо, що під час пошуку шлюбного партнера, молодим людям варто звертати увагу на вік свого партнера. На нашу думку, різниця у віці партнерів значною мірою впливає на рівень задоволеності шлюбно- сімейними стосунками, адже через велику різницю у віці партнери по-різному будуть сприймати звичайні речі і у кожного можуть бути сформовані різні очікування, щодо шлюбно-сімейного життя [77].

На нашу думку, молодим людям доцільно звертати увагу на термін дошлюбного знайомства, адже на ранніх етапах молоді люди схильні ідеалізувати своїх партнерів, таким чином якщо партнери досить швидко приймуть рішення щодо свого майбутнього, то в подальшому це може дуже сильно вплинути на їх сімейне життя, адже за короткий час пари не встигають добре пізнати один одного, осмислити правильність вибору шлюбного партнера та переконатися у серйозності стосунків. Тому ми вважаємо, що тривалі дошлюбні стосунки допомагають якнайкраще партнерам пізнати один одного та перевірити свої наміри.

Також, молодим людям варто звертати увагу на тип особистості потенційного шлюбного партнера: екстраверт чи інтроверт. Екстраверту та інтроверту може бути досить важко в стосунках, адже один партнер буде жадати спілкування з товаришами, а інший хотіти побути наодинці вдома, такій парі може бути важко домовитися між собою. Але якщо партнери будуть враховувати особливості темпераменту свого партнера, то стосунки екстраверта та інтроверта можуть бути досить гармонійними [40; 41].

Не менш важливим під час пошуку та вибору шлюбного партнера є фактор релігії, яка може об'єднати потенційних партнерів або навпаки призвести до виникнення конфліктів у стосунках. Якщо партнери будуть мати різне віросповідання і при цьому цінно ставитися один до одного, то така пара зможе гармонійно розвиватися у стосунках, якщо ж партнери не будуть з розумінням ставитися до релігії один одного, то це може спричинити виникнення релігійних конфліктів, що в свою чергу призведе до розпаду стосунків.

Також, ми вирішили поцікавитися у пар, які мають високий рівень міжособистісної сумісності, що вони радять молоді для досягнення гармонійних шлюбних стосунків.

По-перше, основа гармонійних та успішних стосунків це довіра та взаємоповага один до одного, важливо ділитися своїми переживаннями та враженнями, особливо вагоме значення має підтримка один одного у різних скрутних ситуаціях; завжди пам'ятати про те, що чоловік з жінкою – це абсолютно різні люди з різним життєвим досвідом; не боятися конструктивно конфліктувати і використовувати суперечку, як можливість краще пізнати один одного, прийти до позитивних змін, адже таким чином стосунки пари розвиваються та вдосконалюються; вагоме значення для партнерів має особистий простір за допомогою якого вони можуть почерпнути ресурсу та відновити енергію, також немало важливим є створення свої особливих сімейних традицій, які будуть робити ваші стосунки міцнішими.

В свою чергу пари з низьким рівнем міжособистісної сумісності не радять майбутнім шлюбним партнерам: квапитися з прийняттям рішення щодо одруження, замовчувати свої спостереження та переживання, критикувати свого партнера, негативно ставитися до батьків свого партнера; порівнювати та знецінювати партнера;

Висновок до розділу

За результатами емпіричного дослідження складових та ознак міжособистісної сумісності пари як чинника гармонійних сімейних стосунків з'ясовано, що: фізична привабливість пар знаходиться на високому рівні, найнижчі бали набирають такі ознаки шлюбних партнерів як: привабливість живота, зубів, постави, ваги, грудей. Інтимно-сексуальна привабливість пар знаходиться на середньому рівні. Найнижчі бали набирають такі ознаки шлюбних партнерів як: здатність реалізовувати сексуальну прелюдію, знання еrogenних зон, володіння прийомами інтимного спілкування, пестливо-ласкаві та романтичні звернення, компліменти. Морально-психологічна та інтелектуально-світоглядна привабливість пар характеризується тим, що у більшості пар інтелектуально-світоглядна привабливість переважає над морально-психологічною, а це означає, що пари більш схильні опиратися на схожий світогляд, цінності, цілі, уявлення на життя, а не на емоційну сторону стосунків. Матеріально-фінансова та господарська привабливість пар має переважно позитивні характеристики, в парах сходяться думки, щодо реалізації господарської функції, майже відсутні проблемні взаємини, домовляються про розподіл та ведення домашніх обов'язків в сім'ї.

Загалом серед учасників дослідження 11,1% шлюбних пар мають високий рівень; 84,4% - середній рівень; 4,5% - низький рівень міжособистісної сумісності. Це свідчить про те, що більшість пар має позитивні перспективи для гармонійного сімейного життя, водночас деякі з них мають окремі ознаки, що не сприяють гармонійного шлюбному партнерству. Партнерам з низьким рівнем міжособистісної сумісності доцільно звернутися за психологічною допомогою для корегування і з'ясування наявних перспектив для сімейного життя.

Аналіз отриманих результатів дозволив визначити такі закономірності міжособистісної сумісності пари: чим вище співпадіння шлюбних потенціалів, складових та ознак міжособистісної сумісності, тим вища гармонійність сімейних стосунків.

На основі отриманих результатів емпіричного дослідження нами були розроблено практичні рекомендації молоді щодо вибору партнера на дошлюбному етапі. Рекомендації відображають науково-обґрунтовані пропозиції, дотримання яких допомагає молодим людям усвідомлено зробити вибір шлюбного партнера. Вони містять поради молоді щодо пошуку та вибору шлюбного партнера, розкривають основні аспекти, на які молодим людям варто звернути увагу під час спілкування з потенційним шлюбним партнером.

ВИСНОВКИ

За результатами теоретичного аналізу понять «сімейні стосунки» та «гармонійне шлюбне партнерство» з'ясовано, що згідно з емпіричним підходом сутність поняття «сімейні стосунки» пояснюється з позиції емоційної близькості партнерів, яка є однією з ознак міжособистісної сумісності. Поняття «гармонійне шлюбне партнерство» інтерпретується як добре розвинуті взаємостосунки партнерів, які відзначаються особливою узгодженістю розподілу сімейних ролей та обов'язків, а також сприяють розвитку кожного члена подружньої пари. Визначено основні чинники від яких залежить гармонійне шлюбне партнерство: міжособистісна сумісність та мотиви вступу у шлюб. Встановлено, що основними ознаками гармонійних шлюбних стосунків є взаємоповага, взаємопідтримка, взаємодовіра, чесність, відсутність емоційної та сексуальної байдужості, вміння турбуватися про свого партнера та брати на себе відповідальність, відсутність деструктивних конфліктів, а також наявність особистого простору та можливості саморозвиватися

За допомогою теоретичного аналізу психологічної літератури нами було визначено сутність, складові та ознаки міжособистісної сумісності. З'ясовано, що поняття «міжособистісна сумісність партнерів» відображає якнайкраще поєднання рис, властивостей, цілей, цінностей, планів партнерів, які сприяють гармонійному сімейному життю. Проаналізовано та уточнено основні складові міжособистісної сумісності: фізична, інтимно-сексуальна, морально-психологічна, матеріально-фінансова та господарсько-побутова, на нашу думку, вищезазначені складові найкраще охарактеризовують міжособистісну сумісність партнерів.

Емпіричне дослідження дало нам можливість визначити складові та ознаки міжособистісної сумісності пари, які сприяють гармонійного шлюбному партнерству. У процесі дослідження встановлено, що чим вищий рівень співпадіння шлюбних потенціалів та складових міжособистісної сумісності пари тим вищий рівень гармонійності стосунків. З'ясовано, що у 55,6% пар переважає високий рівень фізичної привабливості; за інтимно-сексуальною

привабливістю у 49% пар визначено середній рівень міжособистісної сумісності; інтелектуально-світоглядна та морально-психологічна складова характеризується тим, що у 48,9% пар інтелектуально-світоглядна привабливість переважає над морально-психологічною, а це говорить про те, що пари більш схильні опиратися на схожий світогляд, цінності, цілі та уявлення на життя; у 42,2 % пар за матеріально-фінансовою та господарського побутовою привабливістю переважає середній рівень міжособистісної сумісності.

У цілому виявлено, що 11,1% шлюбних пар мають високий рівень; 84,4% - середній рівень; 4,5% - низький рівень міжособистісної сумісності. Це свідчить про те, що у більшості пар шлюбний потенціал відповідає взаємним очікуванням і їхній сімейний союз має позитивні перспективи для гармонійного сімейного життя. Водночас деякі з них мають окремі ознаки, що не сприяють гармонійному шлюбному партнерству. Отримані нами результати підтверджують гіпотезу нашого дослідження і вказують на те, що міжособистісна сумісність є вагомим чинником, який детермінує гармонійні сімейні стосунки.

Проведене теоретичне та емпіричне дослідження посприяло розробці практичних рекомендацій молодим людям щодо вибору партнера на дошлюбному етапі. Рекомендації відображають науково-обґрунтовані пропозиції, дотримання яких допомагає молодим людям усвідомлено зробити вибір шлюбного партнера. Вони містять поради молоді щодо пошуку та вибору шлюбного партнера, розкривають основні аспекти на які молодим людям варто звернути увагу під час спілкування з потенційним шлюбним партнером.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у подальшому вивченні взаємозв'язку та впливу складових та ознак міжособистісної сумісності пари на гармонію шлюбних стосунків партнерів, але для цього нам необхідно розширювати методичну програму дослідження.

Таким чином всі завдання дослідження виконано, мету досягнуто.